

JAKEZ RIOU

Geotenn ar Werc'hez

SKRID HA SKEUDENN

BREST - 1934

GEOTENN

AR

WERC'HEZ

OBEROU

GORSEDD DIGOR (K H Gvalarn)

Da veza embannet hep dale :

NOMENOE-DE

Geotenn

ar

Werc'hez

gant

Jakez Riou

B R E S T

« SKRID HA SKEUDENN »

1934

Moulet ez eus bet eus al
levr-mañ :

10 Skouerenn war « Holland »
Niverennet eus 1 da 10

23 Skouerenn war « pur fil Lafuma »
Niverennet eus 11 da 33

Kentshrid

*Al levr-mañ a zo kinniget
d'ar yez a zeskas d'in
va mamm.*

Kentskrid

E-touez skrivagnerien Vreiz, n'eo ket Jakez Riou eus ar re o deus skrivet ar muia. Bez' ez eo evelato ken brudet hag ar re vrudeta.

Ha karet ouspenn, pezh a zo disheñvel diouz beza brudet, ha gwelloc'h. Nag a wech, er bloaveziou-mañ, eo bet goulennet ouzin : ha Jakez Riou ? Petra a ra Jakez Riou ? Pegoulz e skrive adarre ? Seurt goulennou ne vezont ket graet diwar-benn holl genlabourerien " Gwalarn ". Ne vezont graet nemet diwar-

benn ar re a gaver en o oberou eun elfenn dibar a zudi.

An elfenn-se eo da genta ar yez. Na truilhek evel brezoneg darn eus ar skrivagnerien-bobl, na reut evel brezoneg darn eus ar skrivagnerien "uhel". Eur yez d'ez i hec'h-unan, stag-mat ouz yez ar werin, adstummet avat gant ijin nerzus an arzour. Geriou ha lavarou an dud vunut o paota enni, dibabet avat hag urziet ha bevaet hervez youl an den. Eur wir yez lennegel eta : eur benveg d'ar skrivagner da liva e ene, ha tamm ebet ar sac'had lavarennou boutin a dalv d'ar re all da fistilha.

Evel hogozik holl hor skrivagnerien yaouank, savet en deus Jakez Riou marvailhou ha barzonegou. Marvailhou ha barzonegou seurt n'hor boa lennet biskoaz, hag i o skeudenna eur spered : tarz et eus an diabarz kentoc'h eget kenaozet eus an diavaez. Ar c'hontrol beo a ra Jakez Riou diouz skrivagnerien all. Ne glask ket beza disheñvel. Ne glask ket kutuilh e pep lec'h liviou ha stummou nevez. A-walc'h d'ezañ ober tro e galon. Pep skrivagner, evit gwir, a vez atao dirak "e zaoulagad diabarz" eun dremmweliad muia-karet, ennañ

arvestou, skeudennou, gweledvaou, tud, menozioù, dastumet a-hed e vuhez, ar re garet alies adalek amzer e vugaleerez. Graet a garo. ar goskoriad-se a vez ouz e zarempredi ken lies gwech ha ma krog en e bluenn. Int eo a ra danvez e faltazi, boued e awen. Neb a lenno ahetus ar marvailhou-moñ a c'hello adsevel dre vras dremmweliad Jakez Riou : traoniennou gleb, geoteier glas, stêriou bihan, poullou-tro eonnenek, pantennoù serz, an dour o stilha war c'horre ar roc'h pe dindan al leton hag ar raden : hep mar, ar vro goant, ha garo koulskoude, tro-war-dro Kastellin. Hag o tremen eno, war hentou digenvez ar peuznoz, tud iskis, paotred dreist o nerz ha merc'hed marzus o c'hened, pep unan avat o tougen eur valloz. Ha ma tamaller d'an taolennou livet gant Jakez Riou, - (na rouez ar skrivagnerien vrezonek a oar liva taolennou ! hag o liva eveltañ !) - beza eun tammig unton, e ranker anzav ez eo an dra-se end-eeun, an difounnder-se a liviou hag a linennou, a ra o c'hreñder hag o dounder dispar.

Hag ouspenn, ne zispleg Jakez Riou en e gontadennou nemet eun tu eus e spered, eun talbenn hepken

eus e di, an hini a zo troet davet ar c'hornog moarvat. Ma fell d'eoc'h gwelout an hini a sell ouz ar c'hreisteiz, lennit e beziou-c'hoari, rust ha drant, hag a chomo en istor hol lennegez evel testeni ar skiantvat a-enep fouge, sotoni ha strizder-spered Bretoned hon amzer.

E gontadennoù ivez a chom evel eun testeni all. Ouz o c'heñveria gant ar pezh graet a-raok, e c'heller merzout adsavidigez arzel ha speredel Breiz. Eun dra vras eo soñjal e tiwan seurt oberou e-touez eur bobl a oa bet kemeret kement a boan da vouga enni pep emskiant ha pep speredelez.

ROPARZ HEMON.

Geotenn ar Werc'hez

Bep mintin e tarze broñsou hag e tigare bleu-niou nevez.

An tommheolig a varelle ar peurlvanou ha letonennou an hent ; ar glizin, ar penn-glas a zivane er gwasked, e diribin ar c'hleuziou troet ouz ar c'hreisteiz, hag ar velionenn en em andore e geot al lezennou. Er foenneier e krene beskennouigoù ar c'hilked-broan ha kurunenn wenn an dro-heol. Ar valafenn hedro o fismige hag a flour e bleud gant hec'h eskell voulouz-seiz. Hag er girzier, an drask, ar rujodenn, an tinter, ar goivan a richane d'an heol ; ar voualc'h a c'houibane er strouez, cilet a-benna-

dou gant ar borzevelleg louet. Kemenn a raent an eil d'egile e livrine brulu an torgennou hag e kammigelle an nadoz-aer a-hed ar stivellou, ken mibin hag he skeud en dour.

An nevez-amzer a oa deut abred.

Edo Lotea o pignat gant ar c'harrhent, bet o kerc'hat, er gêr dosta, eur gazeliad geot ar Werc'hez da vleunia dor he zi. Mousc'hoarzin a reas d'in gant eur mousc'hoarz trist ha stummet diheverz. Azeza 'reas ouz man ar c'hleuz evit kemer anal. Eun aezenn glouar a hiboude a-us d'ezi e troellennou al lavrig hag ar gwex-voud.

Divougenn ha muzellou Lotea a oa savet warno bleuniou, livrin e-giz ar brulu ; ha sklaeraet e kavis he daoulagad, a liou gant an oabl boull.

Goude debret gantañ e damm bara a zek eur, an tad a vutune, helmoet ouz taol, e chik war balm e zourn, ha garenn e gorn e skalif e vizied evit skora e garvanou dizant. Bep eun eil sachadenn ha bep eun eil mogedenn, e stoue e benn evit tufa etre e zivesker, hag a lakae a-nevez e chik war ar palm kaledet. Eur roufenn doun a oa war e dal. Edo dilavar hag alvaonet ouz ar porz.

Ar vamm a droidelle dre an ti.

— Petra a vezo graet ? emezi.

An hini koz ne finvas ket e vuzellou ha ne zistroas ket e benn.

— Petra vezo graet ? emezañ, goude eur pennad, heu !... heu !... Ar gwiniz a zo aet gant ar reo ; ar c'herc'h n'eo ket divanet stank... heu !...

Skeud Lotea a dremenas war gverenn ar prenestr.

— ... gortoz.

Sevel a reas evit mont d'e labour.

Ar vamm a stouas he fenn.

An nevez-amzer ar vleunie ar gwex, ar girzier, ar peurvanou, ar foenneier ha leton an hentou ; al laboused a gane d'an heol ha d'o c'haranteziou nevez.

Lotea ne gavas boked mae ebet o vleunia dor he zi.

An tad en doa lavaret : ...nann.

Ar mammou a wilioudas ha bugaligoù nevez a vleunias an tiez. Bleunienn a c'hoanag ebet ne zigoras e kalon Lotea.

An tad a vire outo digeri.

Hag ar vugaligoù, krouet war-lerc'h al labourioù tenn, en amzer klouar ar peurzourn er bloavez tremenet, a richanas e giz al laboused. Bleuniou ar gwex a c'holoas al leton.

Hag, er mare-se, an tad a lavaras eur wech c'hoaz e oa ret gortoz eur pennadig.

Ar vamm a hejas he fenn ha ne lavaras ger.

An dournerezed a voudas. C'hoarzedeg ar yaouankizou a skilltras war ar leuriou dourna. Lotea ne c'hoarzas nag er poultrenn nag er pell ha ne skilltras ket he mouez e boud an dournerez; den n'he c'halvas, den n'he choupas, den na bokas d'ezi. Edo war he gwele pa oa dournadeg e ti he zad.

E-pad eur c'hornad butun, eun dourner a c'houlennas digant an ozac'h :

— Ha da verc'h ? penaos emañ-hi ?

— Gwelloc'h eget ne gav d'it, emezañ, krenn.

Daou zourner all, bet o tana o c'horn en ti, a oa dres o lavarout en eur zistrei d'al leur :

— Lotea he deus skopet gwad.

— An dournerez en-dro ! a lavaras an tad. Hag heñ d'an ti :

Lotea, morlivet war he gwele, a vous'hoarzas d'ezañ.

— N'eus droug ebet, emezi.

An tad a zistroas d'al leur.

— Ne grede ket d'in, e sonje, edo hi ken fall. Petra a vo graet d'ezi ?... Pelec'h e vo soursiet outi kerkoulz hag e ti he zad hag he mamm, ha pelec'h e kavo eun aer yac'haus evel aer ar c'hoad, amañ ? Ret e vo d'in evelato... evit beza direbech... pa vo divrazet labouriou an eost, he c'has... Mont a ra falloc'h fall. Ma vo dispign, senti ouz ar wreg a vo bet graet...

Ne c'hoarzas ket a-hed an deiz.

Koaniet e oa.

— Ha bremañ, yaouankizou, eur ganaouenn hag eun abadenn goroll, a gemennas ar vestrez.

Den ne reas an asvan da glevout.

— Kana 'reot an taol mañ, emezi, en eur heja eur voutailhad rom plouz. Kemer ar verenn 'ta, va mab kaer.

Ar paotr yaouank a ruzias.

— N'em eus ket ezomm, emezañ.

— Nag a c'heizou gant ar baotred en amzer hizio ! Kavout a ri an dibab eus ar merc'hed.

Eur paotr yaouank all a nac'has ; eun trede a nac'has evello.

Hep mar ez oant en em glevet.

— Plou a gemero ? a c'houlennas ar wreg.

— Kas ar rom-se ganit, eme an ozac'h, na pa vefe nemet gant ar vez. Pec'hed ober fae war rom ken ker.

Per, lesanvet an Trilonk, a astennas e zourn en eur grena. Ne oa ket krenerex anoued na krenerex kozni : pa ne veze ket a-vak'h da eva e-lec'h e labour, Per a rae eur c'houk e-tal ar bern plouz hag a zistroe d'ar gêr.

— Va merc'h-me, eme Ber, en eur dostaat ar verenn ouz e c'henou, va merc'h-me... a zo bet... klañv. Prenet em eus... he buhez, en eur verza... eur park... va jao... va jao... hag ober tri... tri devez fak'hat. Da rom ?... da rom, dal ! flaeria 'ra.

Ha Per a strinkas ar verenn ouz ar voger.

An ozac'h a c'hiazas.

Paotred yaouank a gasas ganto Per er maez hag a serras dor an ti war o lerc'h.

Ne oa bet d'ar peurzourn na kanaouenn na koroll, ar pezh a zo eun dismegañs evit eun tiegezh a zoare.

Ha d'an diskar-amzer pa grene an deliou melenet e lein ar skourrou, ha pa goehve war ar c'hleuz ar bleuniou diweza, e serras Lotea he daoulagad e ti he zad hag he mamm. Ar maro a bokas d'ezhi hag a gutuilhas bleuniou re livrin he divougenn eun deiz ma dremene war an oabl boull eur goumoulenenn wenn.

Eus pep kêr, eus pep ti e teuas tud d'an douaridigezh. Eiz plac'h yaouank, peder ha peder, a zougas ar c'horf dre garrhent ar gwezvoud. Ar vamm, eur strafuilh ouz he c'hlevout, a ouele a bouez-penn hag a semplas dirak dor ar vered. An tad a chome simudet, prennet e javedou, hag an diskiantegezh o skedi en e zaoulagad. Hogen, pa velas lakaat ar fun dindan an arched, ha daou zen o tibrada ar c'horf evit e ziskenn en toull, e tennas eus e askre eur vlejadenenn vraouac'hus. Dirak eur seurt kalonad, gwazed zoken a stagas da ouela.

An ozac'h koz en em stleje d'ar gêr, mail varnañ degouezout gant zonn mankout en hent. Daerou a zalle

e zaoulagad hep gallout ruiha dreist ar malvennou. Sellout a reas en-dro d'ezañ, hag e kredas edo en eun hent dianav. Ar gwez a oa uhelaet o ment, kroummaet o gwaregou, kresket o skodennoù ha kosket o oad, ha heñ en em gavas, en eur spontadenn, dizeriet ha diamzeret. Deliou kras a finvas etre e dreid. En tu-all d'ar c'hleuz eun aneval a zaoulammes e strouez ar foz hag a drouzas er c'heleñn.

— Pemoc'h ! a lavaras eur vouez.

Kefiou an targosou a dridas war an oabl.

— Pemoc'h ! a hope an targosou.

An avel a c'houitellias en-dro d'ezañ.

— Pemoc'h ! a c'houitelle an avel.

Ar vein kizidik a skrijas da bep kammed dindan e dreid.

— Pemoc'h ! a skrije ar vein.

An hini koz a yeas buanoc'h. Ar mouezioù euzus a rede d'e heul, a greske, a dregerne er parkeier, er c'hoadou, a damalle, a vrude...

— Pemoc'h ! a c'harmas eur vouez all.

An tad a zizac'has eus e sav e kreiz an hent. Klevet en doa fraez e poull e galon, mouez e verc'h Lotea o tamall he maro d'e bizoni.

Nann. Enc Lotea a oa pell diouz ar safarou douarel, pell diouz hor c'harrhentou...

Evelato, pa dremenan e karrhent ar gwezvoud, poan

am eus kredi n'emañ ket anal Lotea e frond ar bleuniou
hag he mouez e boud an aezenn pa glevan bep gwech
ar c'homzou a lavare d'in, p'edo harpet ouz man ar
c'hleuz, en he hent diveza : Ne zigor ket bleuniou e geot
ar Werc'hez.

EUR BARR-AVEL

Yann ar C'herneis a dorras skouarn an alar
bras en eur drei douar-lann. Ar gontell a
dalmas war eur wrizienn hag ar souc'h a
risklas dindani. An alar a reas eur giladenn.
Yann, eus an haeliou, a hope : ho ! Paotr ar
c'hezeg a hope : hei ! Gant c'houec'h jao o reuda ouz ar
spari, ar skouarn a lammas a dammou eus an ero han-
ter-c'hraet.

— Hag adarre ! a lavaras Yann ar C'herneis.

Ar vazed a zistagas o c'hezeg.

Harpa 'reas al labour e gwarem ar menez, ha n'edo
ket c'hoaz savet uhel an heol.

An noz a oa tost. Yann ar C'herneis a zistroe eus ar foenneg gant eur c'harrad melchon glas. Ar c'harr, storloket war an hent digompez, a zraskas en eur skoasell. An ahel a dorras. Ar c'harr, en eur goueza, a reas skilhou gant ar rod.

Yann a zisternas ar gazeg eus al loc'hennou, hep distaga komz.

Rummadoù tud a zo war ar maez. Perc'henned pinvidik dreist-ghvor ha morse diezomm. Ezezh hag a vev gant o feadra hep chal na tregas. Kouverien paour-raz, re zienek evit maga fizians, re voazet ouz ar baourentez evit en em glemm, ka kalonek bepred en o labou-riou tenn.

Yann ar C'herneis a oa bet darbet d'ezañ, eur vech pe ziou, pignat eus an trede rumm d'an eil. Ar c'hleñved war al loened pe war an dud; ar glao, ar sec'hor pe ar skourn o doa miret outañ chench stad. Hag hizio, evit ma vezo rodet e garr ha troet ar varemm penn-da-benn, ez eo deut da foar Gastellin da verza e ebeul.

Evit an trede gvech ar marc'hadour a c'hoarias an dro d'al loen.

- N'eus ket distaol ?
- N'eus ket.
- Distaol kant lur.

— Daouzek kant em eus lavaret.
Ar marc'hadour a hejas e benn, hag a reas an asvan da bellaat.

— Unnek kant, emezañ, en eur zistrei.

— Kant ouspenn.

— Disturel a ri... Unnek kant hanter ?

— Boued a zo d'ezañ er gêr.

Ar marc'hadour ar dremenas e zourn war gein al loen, a-c'hin d'ar bleo.

— Gra d'ezañ redek eun tregont kammed, emezañ.

An ebel a rede skouer.

— Derc'hel a rez da briz ?

— Ya.

— Kerik mat eo. Prez a zo warnoun. Dao !

Palv o dourn dehou a stakas an eil ouz egile, diou vech.

Graet e oa marc'had.

— Stag al loen, aze, ouz tal an ti, ha deomp da eva eur banne ha da renka ar gont.

Yann a selle ouz ar bilhedou o tarza dirak e zaoulagad, displeget unan hag unan. Pa gontas : daouzek, e santas e galon skanvaet.

Evit mil lur en dije roet e loen.

Yann ar C'herneis a ziskenne eus marc'had ar c'hezeg. E galon a lamme taeroc'h eget kustum, ha, da heul lammou e galon, prix ar marc'had tonket.

Lakaat a reas e zourn en e c'hodell evit meuda ar bilhedou ha klevout kan ar paper kras :

... Ar skouarn... Ar rod... An ahef...

— Echu ar foar, Yann ?

— Echu, Herve. Ha ganit ?

— Ne rin ket foar hizio. Edon e sonj prena eur vuoc'h... Keraouez a zo war ar saoud. Eus eur vuoc'hig e c'houlenner eiz kant lur. Ken d'in beza deut d'ar foar diveza !... Evit ar priz-se em bije bet an dibab...

— N'em eus ket d'en em glemm. Kouiskoude, gant eur miz all er c'hraou...

— ...

... Ar c'harr a vezo rodet hag ahelet, hag an alar en devo eur skouarn nevez.

An abardaer oa klouar. Frond an nevez-amzer das-tumet gant an avel en eur dremen dre ar parkou, a nije a-dreuz kêr, a gaouadou skañv. Ne bare mui an heol er straedou. Harpet edo e sklerijenn gant turumell serz ar c'hastell. Bannou en em sile e gvez al lein; an deliou, heoliet, a denne da laboused aour.

Tuf an tornaod goz a voukae. Tren peder eur a c'huitellas war bont Kerlobred. Gveturiou ar marc'had a rede etre ar plataned dizell war-du Sant-Kouli ha war-du Meilhverm. Skeud an abardaer a c'houneze koad

Bann-Nin, hag an heol o tiskenn a enaoue war an diribin enep, aour al lann ha tan ar brug.

Pe sonj a zevas da Yann ar C'herneis ? Pe seurt me-noz diboell a reas d'ezañ arzaol war bont Kastellin ? Pe seurt planedenn yud a grogas en e zourn hag a reas d'ezañ kemer e vilhedou bank, hag o dispaka war an aspled ?... A-boan ma edont dispaket, eur barr-avel a c'houezas hag o skubas er stêr.

Izeloc'hik e trouze ar skluz...

Dizaon ouz treid ar c'hezeg, ouz kerniel ar saoud, ouz rodou ar c'hirri, Yann a dreuz ar pont en eur redadenn, hag a vount kement den a ziwar e hent. Eur gwaz a grog en e chupenn hag a glask e harpa. Yann e wint ouz eur maen benerezh.

... Yann a c'hourvez ouz moger ar stêr, evel taget gant eur pistig. E arc'hant a zo aet dreist ar skluz, hag e spered da heul.

E-harz ar skluz an dour a very hag a eonenn ouz ar c'herreg; pelloc'h e tiskenn lizidour gant paper distrempet, roget, didalvoud, war-du ar mor tost.

Yann ar C'herneis a chome da alvaoni ouz an dour. O velout an dud oc'h en em voda a-dreñv e gein, e teuas mez d'ezañ. Bralla 'reas war e dreid; e gorf a gostezas war-du ar gêr...

Heulia 'reas hent ar stêr vras gant kas ouz an hentou darempredet. An dour a oa glas ha dounn. Aezenn ebet n'he c'hrize d'ar mare. Skeud an elo hag ar pupli gant o bodou uhelvarr a oa difinv. Koumoulennoù gwenn a

dremene e doun an dour. A-boan ma fiche war ar gorre eur bod elestr ha klogorennou spoum.

En tu dehou, war an hent bras, eun diaoul a stleje eur vezenn en istribilh ouz an ahel. Ar rodou a storloke hag a zraske war ar vein.

Ahel ha rodou an diaoul ne dorrint ket.

Gweturiou ar foar a ya d'ar gêr, d'an drot. Eur vetur a dremen skañv ha dillo. Eun ebeul a zo stagel ouz al lost. Ne drouz war an hent bras nemet hern marc'h al loc'hennou. Saprennou menez Bann-Nin a zo dislusk ha du.

En tu kleiz, 'harz e dreid, ar stêr a zo skedus ha moredet. An dour a zo touellus hag a sach. Ar c'hoabrennou a dremen goustadikoc'h er strad ec'honaez.

Dre ma kerz gant e hent, boud eur skluz all a dosta...

An dour a gan e bouilh an eonenn.

Megas eo kan ar skluz.

Dre hentou koz ha meinek, Yann a dec'h e-giz eul laer.

Tenna'ra e dog en eur vont e-biou d'ar groaz.

Tavet eo kan ar skluz,

Eur barr-avel a dremen er gvez kistin...

Pa zegouezas Yann ar C'herneis er gêr, edo ar vreg er stivell. Yann ar ziviskas e zilhad foar evit boueta al loened. Da c'hortoz eur rod nevez, e oa ret choukata bec'hieu geot eus al liorz a-dreñv.

Yann a gemeras eur gorden hag e falc'h.

Ar gvez avalou a oa en o bleuñ. Ar frond tano skignet el liorz a oa heskinus en abardaez-noz.

Ar falc'h a skrijas er geot.

— Graet hoc'h eus foar, Yann? eme eur vouez, a-bell.

Yann a reas eul lamm.

— Ya, emezañ.

Ha Mari, o tiskuiza e toull ar gloved, a sammas adarre he boutegad dilhad kannet.

C'houiled a safrone er serr-noz. Eun askell-groc'h en a dremenas didrouz war an oabl. Ar girzier a oa moredet. Ar bokedou-laez e listive o deliou melen er gwri-mennou sin. Eur vogedenn a save eus ar siminal iliavek.

Fronde ar geot, fronde ar bleuniou, fronde ar seo, fronde an douar frouezus a vouskane el liorz...

Yann ar C'herneis a dennas eun alanad hir, a leunias e skevent gant c'houezou an nevez-amzer, hag en em stagas ouz ar groug.

Yun

Yun a veve gant e vamm-goz en eun ti paour, war gorre eun dorgenn dizarempred. Gwellet e veze o heda ar c'hieuziou, o lastum bodou sec'h divar an douar, pe, azezet er gwasked, o tommheolia.

Yun a veve pell diouz an dud. Tremen a rae an diskar-amzer hag ar goañv hep diskenn zoken en draonienn, betek ar stêr. A-wechou koulskoude, pa glañve ar vamm-goz, ha ret d'ezhi chom war he gwele gant ar remm, Yun a yae, bep lun, d'ar vourc'h, da gerc'hat eur bara a bemp lur. Mont a rae, avat, dre venodennou pe a-dreuz an douarou, gant aon en em gavout, en hent,

gant unan bennak. Melegan, mentet kaer, daoulagad dilufr d'exañ, eur varodenn rouez war gorre e vuzell, ha, war e elgez, eur vlevenn pe zious, Yun a oa diskiant ha lent. Gadet e oa a dregont vloaz, ha n'en doa graet anaoudegez nemet gant an avel arne ha gant heol an torgennou. D'an noz e kare selaou kan ar garmelod.

Eun abardaez hañv, edo azezet el liorz. An heol, o tiskenn adreñv koad Luzeg, a ruzie ar soulegou. Moge-denn wenn an abardeziou tomm a c'holoe ar stêr. Edo difiny an amzer. Er gwex, al laboused a roe peoc'h.

War dorgenn an tu-all e safrone eun dournerez. Poultrenn ha pell alaouret a nije dreist an evlec'h. Paotred bagol a youc'he.

Yun a selaoue.

Eur vodenn gelenn a drouzas a-dreñv e gein. Yun a savas trumm. Seza a oa dilammet dre ar riboul hag a oa dirazañ.

— A ! ta ! Yun, tizet out bet ganin !

Yun a sellas outi.

— E piou edos o sonjal ? a c'houlennas ar plac'h yaouank. En eur bennherez, moarvat.

Daoulagad Yun a skedas.

— Sell ! Yun, ha dont a ri da zourna warc'hoaz, e-lec'h chom amañ, war beg an duchenn, da zigeri da c'henou ?

Yun ne responte ket... Eur plac'h yaouank a gomze outañ hep ober goap.

— Berr e kavi da amzer. Selaou du-hoñt.

Yun a bare e zaoulagad war an dorgenn. Lavarout a reas :

— N'ouzon ket dourna.

— Deski a ri, eme Seza. N'eo ket diaes dibella pe skuba al leur.

— Ha c'houi a vezo ivez o tourna ? a c'houlennas Yun.

— Sur e vezin : an dournadeg a vezo e li va zad. Dont a ri neuze ?

— Ma ! eme Yun.

Hag e listroas e benn.

Seza, mall varni, a ziskennas dre ar venodenn da vont da glask dournerien all.

Yun a selle outi.

Seza a bedas gwazed, a bedas merc'hed.

— Yun a zevio da zourna, emezi, en eur c'hoarzin.

Hag ar baotred hag ar merc'hed yaouank dizalc'h a lavaras d'ezi e vijent aet ivez.

Pa voe lavet an dournerzed, Yun a zistroas d'an ti. A boan ma pismigas e voued. Ne gouskas ket mat. Pedet e oa bet da vont war zevex, evel ar wazed all...

Abred e savas, ha d'e yamm-goz o c'houlenn digantañ da belec'h edo o vont, e lavaras :

— Da zourna !...

War al leur e oa tregas.

— N'emañ ket skouer ar warenn.

— Re izel.

— Lak sav dindanni.

— Laoskalt an tousegi.

— Uheloc'hik.

— Aze ! Mat emañ.

— Piou a vo paotr an horz ?

Paotred a dostaas.

Brumenn c'hlas ar mintin a save diouz al llozou, hag, etre diou wrac'hell, e paras an heol.

Lan ar C'hor, per'chenn an dourner, a lavaras :

— Bremaik e vo tomm d'imp.

D'an ampoent, edo Yun o tegouezout.

Yun a oa savet d'ezañ c'hoant labourat ! Degemeret e voe gant c'hoarzedeg an holl. Diou skubelenn, unan vezo hag unan gelenn a oa gantañ war e skoaz. Den ne glevas Seza o c'hervel d'an dijuni.

— Ha ! ha ! Yun, eme Lan ar C'hor, ne vanke nemedout. Ar strapennou a chom da blanta hag e oa ezomm eur paotr start. Mar n'out ket mogn, troad ar morzol a zo diberc'henn.

— Yun n'eo ket deut amañ da labourat, te !

N'eo ket deut da labourat ! Yun a ya war e lent. Chom a ra a-sav, e kreiz al leur.

— N'emañ ket en imor hizio, eme unan.

— Ret eo d'ezañ diskuiza eus e bourmenadenn, a lavaras eun dourner all.

Yun a daolas war an douar e ziou skubelenn hag a dostaas. Kregi a reas en horz. Sevel a reas ar benveg a-us d'e benn hag e skoas gant e holl nerz. Ha torret ar strapenn !

— Eur gwaz out, Yun, eme Seza, en eur zont war al leur.

— Arabat skei muioc'h, eme Lan ar C'hor, pe e rannimp mont d'ar c'hoad, da gerc'hat strapennou all. Kerz da zebri da voued, Yun, naon a zo deut d'it pelloc'h.

Yun a ziskrogas diouz an horz. Sellout a reas ouz ar C'hor gant daoulagad leun a zour. Rann-galon pe kasoni.

An dournerien a zo debret ganto o dijuni. Staget eo ar c'hezeg. Mirc'hed ar c'hirri a c'houverin ouz ar c'hezeg. Paotred ar skol a youc'h war lein ar wrac'hell ha drammou a ruih d'an traon ; an diereerien a daol war an daol. Lan ar C'hor, boueter an dourner, a laka eur malan dindan e dreid evit kaout muioc'h a sav.

— Tro d'ez ! emezañ.

Paotr ar c'hezeg a denn lennou gant e skourjez. An dournerz a roc'h.

Kerkent ma eo dournet an drammoù kenta, Lan ar c'hor da hopal :

— Hôôô !... N'emañ ket kompez an dournerz.

Neuze, e kreiz al leur, eur skubelenn vezo gantañ war e skoaz, Yun a ziroll da c'hoarzin, da c'hoarzin da vouga.

Yun a ra kement a vez lavaret d'ezañ ober : dibella, ober skoilh gant e droad d'an dougerien plouz, samma o sac'hadoù d'an dougerien greun, trei an hejerez, a bennadoù ; dieren, teurel war an daol, tenna digant an dournerz ha rozella war ar bern. An dour-c'houez a ver puilh diouz e dal.

Seza a lavar d'ezañ :

— Re e labourez, Yun ; arabat labeza da gorf, evel-se.

— Yun a zo eur marc'h, eme ar Zaliou.

— N'eus ket eur gwaz par d'ezañ war al leur, eme ar Jaouen.

Ha Lan ar C'hor :

— Yun !... Deus amañ da deurel war an daol !

— Ha Yun a daol war an daol, hag hen e-unan o tie-ren.

— Skourjez d'ar c'hezeg, malloz ruz ! a c'harm Lan ar C'hor.

An dournerz a groz, ar greun a skrij ouz ar potin,

ar siminal a zislonk poultrenn ; kanastelloù an hejerez, leun o blouz, a zo start da drei ; an dougerien a c'houienn dougerien all.

Yun a daol war an daol... Hogen, kerkent dispaket eur malan, emañ sachet gant an daboulin. Dramm ha dramm ez a ar c'herc'h er c'houfr, ha, goude pep dramm, e tregern, goullou, an dournerz.

— Hei ! eme ar C'hor.

Yun a dorr an ereou, gant e zaouarn, a daolioù treid.

Ar Saliou a sil eun dra bennak e skouarn ar boueter.

— Va dournerz a zo nevez, a zo respontet d'ezañ.

Ha daou xramm e genou an dournerz, ken e term.

Ar c'hezeg a eonenn gant ar wokol hag ar sugelloù.

Eun dourner a hop :

— Kerc'h d'ar c'hezeg, ha da eva d'ar baotred !...

An ozac'h a gemer eun dournad plouz diouz an hejerez hag a vrall e benn.

— Drailha plouz nemetken !

Ar wreg a zegouez gant eur voutailhad hini kreñv.

Yun a azex. An dour-c'houez a roudenn e zremm poultrennek. Seza a zeu d'e gavout :

— Skuiz out, emezi.

— Ya, eme Yun.

— Arabat labourat re. Bremaik e teui ganin da heja plouz.

Ha d'ar c'hrogad all, Yun a gemeras ar forc'h koad

hag a hejas plouz gant ar bennherez. Hag ar bennherez a gane :

« Me am eus kavet, eur mintin,

« Eun durzunell eus ar bloaz-mañ... »

An dournerez a droe ingal. Paotred ar rozellou a eilbike merc'hed ar restell ; troer koz ar venterez a rae outo luchadennou hag a c'hoarze gant e c'henou dizant :

— Ni ! hi !

An dournerez a zo lavet, ar baotred a zispari o c'hezeg ha, goude o दौरa, o stag dindan an avalennoù gant o bec'h melchon dirazo. Paotred ha merc'hed a zo chomet da zibella, da vernia ar greun ha da zistabeza al leur. Lan ar C'hor a lard rod vras an dournerez.

— Yun, emezañ, lard melen a lakfe baro da zivana d'it.

An dournerien o deus debret o lein. Darn, er porz, a zebr eun tamm bara gant eun drailhenn gig, darn all a zo gourvezet a-c'houden o c'hein pe war o c'hof, e disheol ar gvrac'hellou. Ar c'helien a flemm, gwenan a safron er bodou skao, gwesped a nij el liorz, en dro d'an avalou bleudek.

Yun en deus lonket buan e damm bara ; emañ axezet war eur piler-maen, ouz harp an ti ; n'en deus ket kredet

mont d'ober eur gourvez. Seza, axezet en e gichen, a zo kroget da varvailhat gantañ.

— Petra e kanin d'it, an taol-mañ ? emezi.

— Arson hoc'h eus kanet d'in bremaik, a respont Yun.

Ma Seza a ganas :

« Me am eus kavet, eur mintin,

« Eun durzunell eus ar bloaz-mañ,

« Ma bremañ, bemdez e kan d'in,

« An durzunellig a garan... »

Pa oe echuet ganti, Yun a lavares :

— Brao eo ! Me a garfe gouzout kana ivez.

— Ma karez e vo desket d'it. Deus warc'hoaz d'abar-daez da foenneg ar stêr ; pa 'z in da gerc'hat ar saout e teskin d'it :

« Me am eus kavet, eur mintin,

« Eun durzunell eus ar bloaz-mañ... »

— O ! paotred, debret o deus ar c'hezeg o c'herc'h.

— Sell ! Yun ne ra ket e gousk ae ?

— Chomet eo d'ober chiboud war e biler.

— Penaos e teufe ar c'housked d'ezañ pa ne zihun ket ? eme Lan ar C'hor.

Hag adarre ! An teodad ne blijas ket da Yun. Kinnig a reas sevel.

— Re abred, eme ar C'hor ; arabat kregi a-raok ma vo staget ar c'hezeg. Ma karez e teui ganin da larda dent ar rodou !

— Ha, ma karit, da voueta, a lavaras Yun.
Hogen, ne loc'has ket, rak Seza he doa lavaret
d'ezañ :

— Na respont ket Lan; douget eo d'obergoapha prim
eo.

Seza a gredas d'ezhi klevout Yun o c'hoarzin.

Ar merc'hed a sav; skoulmet o deus eul lien war o
fenn evit diwall o bleo diouz ar boultrenn. Hern ar c'hezeg
a stok ouz ar barrennou houarn, mellou ar chadennoù a
sklind, kraponou ar sugelloù a sko ouz kraponou ar spar-
lou; eur plac'h hag eur paotr en em dag war zigarez eur
mouchouer.

Yun a sav ivez. Sellout a ra ouz e di, war an dorgenn.
Echu eo e zevex gantañ.

Nemet, war al leur, eun den a hop :

— Pelec'h emañ Yun ?

Mouez ar C'hor an hini eo.

Ne daio ket Yun d'ar gêr.

Da gavout ar C'hor ez a ha goulenn a ra digantañ :

— Petra 'zo ?

Ar C'hor a chom souezet.

— Ar c'hezeg, emezañ, n'o dije ket kroget, mar ne
vijez ket bet aze.

— Te... te...

Bestodi a ra Yun.

— Te... te... a zo... eun hejer plouz, eme Lan ar
C'hor, o laneal.

Ne lavar ket hiroc'h. Yun en deus graet warnañ eul
lamm bleiz hag e zibradet ha taolet war an daol, e benn
en a-raok.

— Hei ! eme Yun.

Ar c'hezeg a ra eur frapadenn; an daboulin a loc'h.

... Gwazed a zo dilammet hag o deus miret ouz an
darvoud.

Yun a ziver ar gwad diouz e zourn. Gouela 'ra. Seza
a zo deut war e dro :

— Deus d'an ti, emezi, ma vo lienet da zourn.

Yun a ya d'he heul, mezek. A-dreñv e gein, ar C'hor
a razailh, tri gwaz o herzel outañ lakaat e zourn en e
c'hodell.

Yun en deus c'hoant dont war e giz.

— Daonet !... a yud ar C'hor.

Ha Seza a lavare da Yun :

— Petra a oas o vont d'ober ? An dra-ze n'eo ket
mat.

Yun a staoas e benn hag a lavaras :

— Mont a ran d'ar gêr.

— Gwell eo d'it chom en ti...

— N'em eus ket aon, emezañ.

Graet en deus anaoudegez gant e nerz.

Yun a bigne gant ar venodenn... En traoñ, eun dour-

nerez a voude dizingal. Skuiz bras e oa. Azeza a reas hag e sellas ouz ar stankenn. Pateri a reas eun dra ben-
nak :

— Seza...

Antronoz, d'ar mare eus an abardaex ma vez ker-
c'het ar saout d'ar gêr, Yun a ziskennas d'an draonienn.

« ... Me am eus kavet, eur mintin... »

Heda a reas as stêr eur pennad, hag ec'h azezas war
ar geot, eus tu an dour. Er foenneg a-dreñv e taskirie
buoc'hed ; eun ebeul a zaoulamme en dro d'e vamm.

En tu all d'ar stêr, an heol a oa diskennet izeloc'h
eged skourrou izela ar gvez pupli. Klouar e oa an am-
zer. Du-hont... kroez ar skluz. Maro e oa tiz an dour ha
ne dremene daskren ebet war ar gorre. Eun nadoz-aer
a oa moredet war ar c'hegid. En eur vodenn haleg, eur
vilfig a c'houienne glao.

Ha bep eur mare, Yun a droe e benn.

« ... Me am eus kavet... »

Eur mevel a zigoras kloued ar prad. Ar buoc'hed,
unan hag unan, ar gazeg, an ebeul a gemeras hent ar
c'hraou, en noz o tont.

Ar skluz hepken a drouze en draonienn. Etre deliou
ar c'hegid, Yun a velas ar stêr o wennaat, o lugerni. Al
loar a baras en dour.

Yun a en em gavas genaouek.
Digarez da c'hoapaat a vezo kavet adarre.
Sevel a reas.
— Me 'lazo an den-se, emezañ.

Eun heol gvenn a bare etre targosioù diskourret ar c'hleuz. Eur vouak'h a biklamme dirazomp penn-da-benn gvrinnenn ar warremm. An amzer a oa skornet ha difinv war an uhel.

— Selaou ! eme Alan.

Edo eur c'harr o pignat du-hont gant an hent. Draskadennoù ar rodou o storlokat er skoaselloù, a zasonne en aer yenn, evel ma vije bet an hent tost tre, en tu all d'ar c'hleuz. Ar paotr-karr a gane.

— Ar portezour ! eme Alan. Bloaz 'zo n'em boa ket klevet e ganaouenn.

Alan a dride e galon o kavout hep kemm e vro c'he-
nidik.

Dre ma kerzemp, e tisplege d'in :

— Bep lun, en eur vont da gas bleud da gêriou ar
menez, e kan ar portezour, abaoe bloaveziou, ar ga-
naouenn a glevez. N'eus ket par, war e veno, d'an diskan-
se da lakaat ar jao da vont ingal gant an hent.

Ne oa kemm ebet er vro, en amzer o vont e-biou.

Edomp degouezet e penn pella ar waremm. Eul lamm
a rejomp war ar c'hleuz gant nerz hon arzellou yaouank.
Etre diou vezenn-bin e tarzas an draonienn gant koadou
ha brouskoadou ruz war an holl diribinou, pradou glas er
goveled, hag, er c'hroaz-hent, du-hont, eun ti a-zoare,
nevez-razet, gwenn-kann.

En eur c'hoarzin, Alan a astennas e zourn :

— Ar Gelvezeg Vihan !

Ti Mona.

Eun hent kaer a oa da ziskenn.

Ne oa den en ostaleri. Eur gastolodennad dour a oa
war an trebez, e-kreiz an oaled, ha, dindan, daou pe dri
eteo tan, o vogedi.

— N'emañ ket pell, a sonje Alan; n'eo ket distaliet
c'hoaz an daol ha dour skaota a zo war an tan.

Hag e oa divezat.

— O ! n'eus d'en ?

Ne voe respont ebet.

Azeza 'reas Alan e-barz an oaled, war eur piler koad,
ha me er c'hogn all, war eun dorchenn vroenn. Alan,
gant eur skilhenn, a dabac'he ar glaou hag al ludu. Pi-
gnañ a reas eur fulenn bennak er siminal.

— Kenta gvech he gwelis, emezañ, e oa e pardon
an Neñv. Fichet e oa, evel ma tie eur bennhérez beza
fichet : voulouz betek he biskoaz, he broz aour-neuden-
net, eun davanher seiz gwenn. Hep dale emichans e vi
pedet da veza paotr-enor...

An nor a zigoras war he fouez. Eur boutad avel a
leunias an ti.

Alan a savas.

Eur paour kaez koz, kroummet war e vaz, a zevas
tre, hag a azezas war ar gador dosta.

— 'Meus aon n'emañ ket Mona er gêr, a lavare
Alan, o vont hag o lont dre an ti.

An hini koz a savas e benn. C'hoant en devoe lava-
rout eun dra bennak. Hogen, ne reas nemet toc'hellat.
Skopa 'reas etre e zivesker. Eur vech ar mare ec'h anale
hir hep kredi klemm.

Ar yenijenn a c'houneze an oaled.

An horolaj a skoas eun taol. Alan a sellas ouz an eur.

— Ne vo ket pell ken, a lavaras an hini koz.

Daou vunud goude, e trouzas botou koad, er porz.

Mamm Mona a zevas en ti gant eur vriad vlehchou.

— A ! salud ! moereb.

— Sell, 'ta ! ha c'houi a zo aze ?

— Ni eo !

— Ha pe vare oc'h degouezet er vro ?

— Ar mintin-mañ.

— Hag emaoc'h pell 'zo en ti ?

— Eur pennad 'zo. Edomp o vont skuiz ha war-nes riella, a lavaras Alan, en eur farsellat.

— Gwir eo, pell oun bet gant va zroad. Hag a nevez 'ta, yaouankizou ?

Mamm Mona a c'houlenne diganimp petra a oa nevez... !

— N'eus e Kêr Iz nemet traou koz...

— An ti amañ, d'an nebeuta, a zo bet gwisket kaer, eme ve; 'meus aon eo evit eured ar verc'h ?

— Feiz, va Doue, hag ez eo, ya !

— A !... eme Alan.

— Ya ! nevez dimezet eo Mona. Ne oulec'h ket ? Feiz ! pemzek deiz, dres. Ret e oa ober d'an ti eur c'hempenn en diavaez, hag eur fich en diabarz. Koulskoude...

— Pemzek devez 'zo ?...

— O ! eur friko dister, eur friko paour...

— Evelato...

— Ya ! Mona ne vourre mui er Gelvezeg Vihan. Alies e komze diwar da benn... Pell 'zo e lavare e vije aet da labourat e kêr. Eur bennhêrez !... Ma n'eo ket eun druez !... An tad ez eas droug ennañ. Aner avat, eo bet d'ezañ dialla Mona. Mont a reas da Vontroulez daoust d'he zad ha d'he mamm. Daou viz goude, e limeze gant

eur martolod eus Kameled... An tad n'eo ket bet en eured.

— Na c'houl ?

— O ! ar mammou !... Daou zevex oun bet e Montroulez. Hogen, mall a oa ganin dont en-dro. Bremañ emañ an daou goz o-unan er c'hroaz-hent. Ne zeu den amañ abaoe m'eo aet kuit ar verc'h ; den. Pep hini, avat, a sent ouz e blanedenn, ha kavout a ra d'in e vezo eürus.

— Ha gvaз Mona a ya d'ar mor ?...

Alan a glaske glaou beo el ludu, a daole varno tam-mouigou skolp, hag a c'houeze.

— Diwall, Alan, ma leugnin ar gastolodenn : an dour a zo war an tan a zo aet da aezenn. Ha tan dindan, ma vezo prest ar rouzig bremaik.

— N'ouzon ket hag amzer hon eus, a lavaras Alan.

— Emichans n'oc'h ket deut d'ar gêr da labourat ?

Hag an ostizez a lakaas keuneud sec'h dindan an trebez. Mont ha dont a reas dre an ti. Skaota 'reas ar skudilli, hag eun taol skub a roas d'an daol ha d'al leur-di.

— Ha te, Kaou, emezi, te a zo deut ivez d'ober eur veladenn d'imp ?

— Ya, siouaz ! a huanadas an hini koz. Ne oan ket evit chom ken ; skournet e oan, ha va bizied a oa maro ouzin. War an hent-se e c'houez eun avel fall. A-boan ma em eus torret, er mintin-mañ, eur banerad vein.

— N'out ket yac'h, neuze ?

— Ha ne vezin ket ken! Emañ an derzienn warnoun.
Eur pistig a vir ouzin plega va c'hein.

— Arabat d'it dont d'az labour dre eun amzer ken
kriz.

— Dre amzer glouar ha dre amzer fall, e renko ar
re baour labourat dalc'hmat.

Hag e skopas etre e zivesker. Ober a reas eur sell
ouz ar boutailhou :

— Kalz arc'hant a vankan d'eo'h, pelloc'h, emezañ,
lentik.

— Feiz! Kaou, ne ran ket bemdez ar gont. Bez di-
chal, avat : ne vez lakaet war ar « c'hoch » nemet an
dud onest. Petra gemeri ?

— ...

— O! moereb, a hopas Alan, emañ an dour o virvi.
Aozit d'imp buan bep a vanne rouzig tomm, ha lakait
e-barz ar gwella lip-e-bao a gavot war stal ar romou.
Marteze an tad koz a gemero ivez eun dra bennak ?

Kaou ne savas ket e benn.

— Ar baotred yaouank a bae eur banne d'it, Kaou,
a lavaras d'ezañ e pleg e skourn an ostizez. Petra 'vo
lakaet d'it ?

— M'em bo neuze eur banne odivi.

Hag an torrer-mein a stouas e benn gant ar joa.

An torrer-mein a oa bet, hep mar, p'edo en e vrud,
eur c'haer a zen. Evit d'e zremm beza livet kalet ha
roufennet doun, en eur labourat en avel hag en heol, e
zaoulagad glas, damguzet gant mourennou stank, a oa

glan ha sioul. E zivesker, evel divesker an dorrierien-
mein, a oa gvaskedet, betek en daoulin, en heuzou
plouz stardet gant eul las kanab. Bep ar mare e to-
c'helle gant ar paz krign staget outañ.

— Dremm eun denjentil, emeve da Alan.

Hag Alan am respontas :

— Gouenn ar menez.

Ar c'hafe a vogede e bolennou, hag, en o c'hichen,
e lugerne gverennadougou laouen. An torrer-mein a
zourenne e zaoulagad.

Alan, gaoliet gantañ eur penn eus ar skabell, a vous-
kane hag a gemere plijadur o vinta hag o tiwinta ar
penn all.

— Ba! Lan, a lavaras ar vestrez, taol d'imp eur ga-
naouenn, ha n'eo ket mouskana an hini eo.

Alan a lezas penn ar skabell da goueza herr war
daolennou mein glas al leur-di.

— N'eo ket torret, emezañ, en eur sevel. « Tralalade-
ridonra-tralalalalennou ».

— Asa! Lan, te a zo eun eostig pe eur goapaer.

— Ma! setu amañ soniou all, war doniou anazevet.

Alan a dennas e dog, a droñsas milginou e chupenn
betek an ilinou. Reutaat a reas e gorf, reutaat a reas e
vouez, hag e listagas e ganaouennou farsusa, annexet
en e eñvor abaoe bloaveziou.

Mamm Mona, kement ha ma c'hoarze, a oa bet ret
d'ezi mont er-maez, el liorz, e-pad eun abadenn, da
denna war hec'h anal.

An tarrer-mein a sune e gafe loaiad ha loaiad. E zaoulagad a oa sklerijennet gant goulaouig al levenez.

— N'eo ket gwir, tad koz, emeve, ar re yaouank a dle lammat ha kana ?

— O oad eo.

— Alo ! yec'hed ! neuze.

— Yec'hed !

Pep hini a stokas e werenn. An devezour koz a grene e vrec'h. Ne dae ket ar mousc'hoarz — eur paour kaez mousc'hoarz dister — diwar gorn e vuzell. Pelloc'h e vije chomet ouz taol, nemet mamm Mona a lavaras d'ezañ :

— Bremañ, Kaou, ez eo ret d'it mont d'ar gêr, a-raok ma vo kollet ganit nerz da vanne. Eul leo hanter dre amzer skournet a zo eur pennad mat a hent.

— Ober a rin an hent, a lavaras Kaou, mao an tamm anezañ.

Hag e savas.

— Bennoz Doue, d'eoec'h ho-taou, emezañ.

Hag heñ er-maez, daougroummet ha dillo.

Alan, azezet war ar skabell, a skarze gant laonenn e gentell ar gramenn galetet e garanou golo an daol.

Lavarout a reas a-greiz holl :

— N'eo ket tomm en ho ti, moereb.

Distrei a rejomp dre an hevelep hent, goustad. An deliou staget gant ar skourn ouz al leton, hag ar bodou

sec'h kovezet epad ar goañv, a zraske dindan hon treid. Ar c'hoad a oa difinv. E tu ar stankenn, dindan ar c'helvez hag ar bezo, eur c'hi a harze er riboulou, e fri ouz an douar, o redek ar c'had. Labousedigou a nije diouz o c'hud. Ar c'hi a lammas dreist ar c'hleuz, a gammigellas dre ar foenneg, betek ar stêr Arc'hant, a yudas d'al laez diou pe deir gvech, hag a redas davet eur paotr saoud e gwasked ar c'hleuz.

Trei a rejomp er c'hoad, goude treiza ar stêrig, e Sant-Mikael. An hent a oa goudoret gant bodennou kelvez ha gwex kelenn. Neoligennou an diribin a oa gwisket a van ha bleuniet a vrug limestra. Dour sklaer a verade diouz ar roc'h, penn-da-benn an hent, eus eienennou skintin kuzet er raden-bleiz, pe a neudenne diouz geotennou hir, hag a vilbilhe war grouan an naoziou.

Hag e pignemp. El laez, Alan a chomas a-sav. Distrei a reas e benn, ha, goude eur sell ouz an oabl :

— Henoz, emezañ, e vezo skourn du.

En draonienn e lufre glaster ar pradou. Ar paotr saoud a oa kludet en eur goudor all, souchet en e groc'hen dahvad. War an dorgenn enep, eur vaouez a rastelle deliou sec'h. Er c'hroazhent, ti Mona a oa gwennkann e-tal ar saprennou du.

Alan a daolas eur sell war-du an ti gwisket a raz nevez.

— Eun abadenn c'hoarzin ac'h eus aozet d'imp, bremaik, emeve.

— Ya! An hini koz en deus bet e walc'h a nerz-kalon
'vit mont en-dro d'ar gêr.

C'houitelladenn diamen an tren a dregernas penn-
da-benn ar stankenn. Dre eun hent all, ar portezour,
echuet gantañ e zevez, a zistroe d'ar vilin, ha diskan an
hevelep kanaouenn a c'hournije a gaouadou dre ar
gvarimier skournet.

En eur vosc'hoarzin, Alan a lavaras d'in :

— N'eus kemm ebet er vro.

Gouel ar Sakramant

n hafv nevez ganet a dride a gaouadou
e liorzou Breiz-Izel. An avel a drouze
er gvez. Porz Pennavern a oa moredet
en heol klouar. E gwasked ar skiber,
eur vamm-yar, puchet er boultrenn, a
c'houidore eun torrad labousedigou dindan he eskell
c'houezet. Bep ar mare eur ponsin a zic'houzouge a zin-
dan eun askell hag a c'hoarze d'an heol gant periez e
zaoulagad yaouank. An hini goz a gloche, ha, kerkent, ar
pennig melen a zistroe d'ar goudor, e baradoz ar pluñv.

Ar c'hleier a sone ar gousperou, gousperou gouel
ar Sakramant.

Herve Bogion, mab Pennavern, en doa douret e gezeg ha lakaet foenn en o restell. Gant palm e zourn e floure blevenn skrivellat ar gazeg c'hell.

Ar c'hleier a davas; ar c'hloc'h bihan a dintas daou daol. An eil son.

— Poent eo d'in, a soñjas Herve.

Dastum a reas eun dournad foenn strewet dindan al laouer, hag e serras an nor war e lerc'h.

Daou baotrig, gant bep a vriad brulu, a c'hortoze, er porz.

— Ni a zo bet o kerc'hat brulu evit ho c'hoar, a lavaras an hini brasa, war e bouez.

— Sell aze daou baotrig koant, eme Anna, o tonf, d'an ampoent, diouz al liorz, eur boutegad bleuniou roz dindan he c'hazel. Brulu kaer avat, hoc'h eus kavet.

— O! er waremm, du-se. ez eus c'hoaz re hir, hir.

— Mat! lakait ar brulu war ar bleuniou roz-mañ, kemerit unan e pep dourn d'ar baner, ha dougit anezo dioustu d'ar groaz. C'houi a zevio en-dro, goude se, da gerc'hat bep a zaou wenneg.

Ar baotred a sammas ar boutegad. Kerzout a raent buan ken na redent, hag e c'hoarzent gant ar blijadur.

— 'M eus aon, Anna, eme Herve, hoc'h eus kutuilhet kement boket a oa el liorz.

— Warc'hoaz, Herve, e ligoro bleuniou-all. Ne vo ket re fichet ar groaz.

Herve a yeas d'en em gempenn evit ar gousperou. Bruzunachou geot kraz a roe krafign d'ezañ en e ger-

c'henn. Kelorn ha chadenn a ziskennas er puñs en eur strakal, ken na lamme an ahel.

Herve a skullhas dour fresk en neo-vaen. Diwiska reas e chupenn hag e roched.

A! nann, n'edo mui liou ar c'hleñved war gorf Herve Bogion. Ouz e velout korfet-kaer dindan heol mezeven, n'en dije kredet den oa bet war e vele adalek ar foennou, warlene, betek an diskar, bet nouennet diou vech, ha chomet miziu ha miziu etre gwellaenn ha fallaenn. Gant miziu o tremen edo tremenet ar c'hleñved, ha paret en doa adarre ar yec'hed gant an hañv o c'horri. N'oa ket bet an tomm ha yen evit e yaouankiz. D'ar fak'hadegou ez aio adarre, hag e tevio gantañ ar reuta tenn; d'an eost e youc'ho war al leuriou-dourna, hag e winto forc'hadou plouz d'ar bern, ker sounn hag ar reuta douger. Bagol eo da zegas avi d'eun den yac'h. Anvet eo bet, en oferenn-bred, da zougen banniel bras sant Tei, ha plijadur a ra d'ezañ sonjal eo bet lakaet Mari Vazele da zougen ar Werc'hez. Diwar o fenn, o deus merc'hed Landremel kavet da abegi. Hervezo evelato, e kendereont o-daou, an eil ouz egile.

Eur vaouez goz avat, a gav sklaer ha gwall-gizidik daoulagad Herve Bogion.

Herve, stouet a-us d'an neo, a daole dour dreist e choug.

... Keit ha ma oa chomet war e vele, klañv ha klañvidik, e oa bet Mari akelus da zont da gerc'hat eus e gelou. Alies e teue d'an abardaez, hag e sikoure Anna

Bogion da wriat pe da feri ar c'hoefou, digarez da chom pelloc'h. Eur vech zoken, e oa bet en ti eur penn-devez leun hag he doa skoazellet da vugadi. Pa gemere he stamm, e veze azezet war ar skaoñ, harp ouz e vele. Flour ha sioul e oa he mouez pa c'houlenne digantañ pe naon pe sec'hed en doa ha petra a c'hoantae, evel ma vije bet e c'hoar.

... Hag Herve a skuilhe dour war e benn, a vozadou.

— 'M eus aon e plij d'eo'h an dour, eme Anna, divar dreuzou an ti.

— Vad a ra ! emezañ.

Hag e kemeras an toailhon a-dre douarn e c'hoar, en eur strilha e bennad bleo.

Edo e vamm o vont d'ar vourc'h.

— Sec'hit mat ho pleo, Herve. Bleo gleb n'int ket ya'hus.

— Ba ! eme Herve en eur c'hoarzin.

Hag ez eas d'en em wiska.

Kreski a reas lammou e galon yaouankaet ; klevet en doa e c'hoar, er porz, o lavarout :

— Emaoc'h o vont, Mari ?

— Ya ; amañ eo aet an dud ?

— Mamm a zo aet, hag Herve a zo oc'h en em wiska.

Poent eo hastout ; pelloc'h e vo ar son diveza.

— Goloj a ra an oabl...

— Gant ma ne rzy ket glao ?

— Glao ne vo ket gant an avel a c'houez war ar menez.

Herve, dre brenestr e gambr, a daolas eur sell er porz. A-benn neuze avat, Mari Vazele a oa aet e-biou.

Eur vargedenn a guzas an heol hag a bourmenas he skeud, goustad, war borz Pennavern. Ar yar goz, gant he labousedigou, a ziskrape e poultrenn ar skiber ; ar polezi, kludet war rod an draiherex-lann ha war dailieu an lumporellou, o doa souchet o fenn dindan o eskell, hag, arneuet o gvad, a vorede, o c'hortoz ar glao.

Herve a stardas e c'houriz glas en dro d'e zargreiz hag a viskas e chupenn zu neudennet. He c'hoar a zegasas d'ezañ e dog nevez, a roas tro d'ar vlevenn hag e tispilhennas ar voulouzenn uhel, stardet a-dreñv gant eur bloug aour.

— Kaer e vlot, emezi.

Ya, edo adarre deut da wax. Mezeven en doa degaset d'ezañ an nerz diframmet digantañ e mezeven varlene. Par-eeun en em gave d'ar barreka Lotead.

... Ne velas ket Mari Vazele o vont gant an hent, dirazañ. Mari, aon ganti emechans degouezout divezat er gousperou, he doa astennet he c'hammedou.

E Landremel, e-tal an stalirioù, ar wazed a vutune hag a zivize divar-benn an amzer hag an ed.

— A ! salud, Herve, deut oc'h ! eme Jakez, mevel bras ar Runigou.

— Ya ; pelloc'h e vo an taol diveza...

Mouez ar c'hleier a yeas war e gomzou.

Dre ma tостаent ouz an iliz, Jakez a lavare da Herve:

— Klevit !... deut oc'h da zen en-dro... N'hoc'h eus ket sonj ?... P'hor boa gounezet ar banniel divar re Bleiben, da zeiz an tenn ? Tud reut e oamp. Bremañ, pa oc'h pare, paotred an tenn o deus plijadur. Hag ez omp en em glevet. Ar c'hleier, d'ar brosesion, a vo brallet gant paotred ar c'hiaz. Ne bigno den all en tour. Hizio a vo devez bras.

Herve o vousc'hoarzas.

— Mat, emezañ, en em gavit holl, goude ar gousperou, en ostaliri ar Sallou. Hizio ar sonerien a ranko distrei mezo d'ar gêr... Ha brall d'ar c'hleier, ken na vrallo an tour !

Hag e tennas e dog war dreuzou an iliz.

Anna Bogion a gare he breur gant karantez eur vamm. Evit ober plijadur d'ezañ he doa kutuilhet bo-kedou brava al liorz da vleunia ar groaz hag aoter ar c'hroazhent. Karantez evit he breur savet a varo da veo. Karantez he ugent vloaz.

Ar baotred o doa plantet, neizeur, saprennou yaouank en-dro d'ar groaz. Matez an aotrou person, skoazellet gant dimezelled pinvidik ar vourc'h, a viske korf ar groaz a ginvi, hag a spilhenne ennañ bleuniou roz, ker ruz ha gwad ar Salver. Stummet o doa war al leurren, gant geotou ar Werc'hez, eur steredenn c'hlas-

venn, ha merc'hedigou, gant brulu hag elestr, e ballenne an hent.

Ar c'hleier a sonas. Echu e oa ar vleuniadeg.

— Biskoaz n'eo bet ker fichet ar groaz, eme unan eus dimezelled pinvidik Landremel.

Merc'hed a lavaras, goude gouel ar Sakramant, en doa Herve Bogion taolet eur sell ouz Mari Vazele, p'edont o tостаat ouz an asplid evit mont da zegemer ar Werc'hez ha banniel bras sant Tei a dre daouarn ar c'hloc'her. Nemet n'eo ket bet gouezet hag e lavaras eur gerig d'ez, na merzet he doa stouet he daoulagad d'an douar.

Ar c'hleier, kaset taer en-dro gant paotred an tenn, a strew war ar barrez o galvadennou dranta. Nijal a ra o mouez d'ar menez, a-dreuz roziou ha gvarimier, diskenn a ra d'an draonienn dre girnier gwaskedet, heulia 'ra an hent bras, er c'hroazhent e kildro, hag e trid er gwezigo ha war ilio an targosiou, hag en em sil er mengleuzio, el liorzou, e leuriou tommheoliet ar c'herriadennou, ken habask d'ar sulveziou d'abardaez. Ar c'hleier a voud er foenneier touz, hag e kanont a-gor gant ar stivellou ha gant skluz an Avon, evit distrei hag adpignat gant an avel d'an torgennou, a-dreuz ar bala-negou ha dreist ar c'hleuzio, kribennet a raden

yaouank, evit mervel e menex Krulo, war gorre ar segal glas.

War blasenn Landremel e skedas eur barr-heol. Al lid-ambroug a oa deut er-mæz. Ar bannielou, seiz an tavañjeriou, voulouz ar c'horfennou, ar c'hoefou gwennkann, pluñv an del, ar Sakramant a daolas o lufr. Merc'hed ha gwazed a gane :

« D'hor mamm santex Anna... »

Mouez ar varchigoded a skillre dreist an holl moueziou. An aotrou kure a roe an ton ; e zivrec'h, savet d'an nec'h, a heje milginou ledan e sourpiliz gwenn, evel eskell digoret.

Evel ar varchigoded, ar c'hleier ne oa ket berr o anal. O bazoulennou a skoe ouz an arem gant imor ha levenez. Er c'hirnier, mammou o vont d'ar groaz, eur bugel war o brec'h, hag eur paotrig tri bloaz, o suna e vid meud, krog ouz o zavañjer, a gerzas buanoc'h.

— Dak'h 'ta ! eme Jakez ar Runigou, en eur sach a war gorden ar c'hloc'h bras.

Eur c'houezenn gaer da baotred ar c'hleier. Paotred ar c'hloc'h bras a gane :

— Binbaon d'an traoñ !

Hag holl :

— Sa...a...ach... 'ta !

Brall d'ar c'hleier ! Ar sonerien hizio a ranko mont mezo d'ar gêr.

— Brall d'ezo ! Oc'ho !

Biskoaz n'en doa krozet kement tour nevez Landremel ha biskoaz n'en doa gvelet en e solier kement a yaouankizou bagol.

Lorañsig, niz da Jakez ar Runigou, a raez ivez « binbaon ! oc'ho ! » en eur bignat d'an tour. En em laeret en doa diouz al lid-ambroug o vont dre an nor dal, hep gouzout dare d'an aotrou kure. Astenn a reas e fri dre an nor damziger hag e selias gant daoulagad beo.

— Amañ ! Lorañsig.

Lorañsig a lammas war ar plancheiz hag en em istribilhas ouz korden ar c'hloc'h bihan. Ar soner a lezas ar gorden da vont, ha setu Lorañsig sachet d'al laez. Al lakepod, paket genaouek, a ziskrogas trumm hag a gouezas war e benn adreñv. Ar sonerien a zirollas da c'hoarzin.

— Binbaon d'al laez ! binbaon d'an traoñ !

— Emañ ar vicher o sank a doun, eme unan.

Aet e oa al lid-ambroug a zivar weled. Ar c'hleier a davas. Ne gived mui diouz an tour nemet mouez ar varchigoded.

E hanter hent, e-tal park melchon ar Joleg, banniel bras sant Tei a chomas a-sav. Herve Bogion he degemere digant Renan Kerhoaz, an douger kenta.

... Biskoaz ne oa bet banniel bras sant Tei douget ken uhel war hent bras Landremel.

Eur vaouez goz, eur baourez, penndaoulinet e-kichen eur gloued, a reas sin ar groaz pa dremenas Herve. Marteze e oa degouezet d'ezhi, er goañv tremenet, astenn he dourn ha goulenn eun tamm bara e louli dor ar Bogion, hag he doa, goude he aluzen, lavaret eur bater hag eun ave evit tud an ti. Hag Herve a oa deut yac'h en-dro.

— N'eo ket re bounner, Herve? a c'houlennas Ronan Kerhoas.

— Pounner, emañ-me, a respontas Herve.

Ma oa pounner ar banniel, hen a oa kreñv.

Eo, skuiz ez eas a-raok m'en devoe graet dek metrad zoken. Eur pistig a santas en e gostez. Barradou avel a skoe a gaouadou war ar seiz ledan, ma ranke Herve chom a-sav bep ar mare, reutaat e izili, ha trei ar banniel war e gant evit mont a-skoaz gant an avel.

An aotrou person a selle gant nec'h ouz sant Tei hag ouz an oabl, bep eun eil tro. N'oa ket avat, gant aon ouz ar glao; keuz ennañ da veza anvet Herve da zougen ar banniel ne lavaran ket. Anna Bogion he doa anken ivez, ha bep barr-avel a skoe war he c'halon.

— Gwall avel ez eus, eme Ronan Kerhoaz, evit divanka e gomzou kenta.

— E c'hell c'houeza, a respontas Herve, gant eur genou prenet.

Ha banniel bras sant Tei a yae gant an hent, sounnoc'h eget an holl vannieiou all. A-dreñv, Mari Vazele, o tougen ar Werc'hez, a oa he daoulagad o para varnañ.

Al lid-ambroug a dostae, goustad.

« Ave, maris Stella... »

Andorennet e oa bremañ an hent ouz ar c'houadou avel gant ar c'hleuziou uhel hag ar c'hreskou dero nevez. Herve a oa mall gantañ degouezout ha harpa fust ar banniel ouz mein an hent. Ar mammou, war o daoulin dirak ar groaz, a ziskabellas o bugaligou.

— Peoc'h! bugale. An Aotrou Doue!

Neuze avel ar menez, war e api er parkeier, a lamas er c'hroazhent, a hejas an lavañjerou seiz, a skoas ouz ar broziou pounner, a ziframmas ar bannieligou koton gwenn a dre daouarn merc'hedigou ar skol, a vralas an del, a sarac'has er gvez, a rasailhas, fuloret, a ankel'hias ar bannielou, ha, p'edo ar Sakramant, meulet ra vezo, o tegouezout er groaz, a stlapas d'an traoñ, war vein an hent, banniel bras sant Tei.

P'en devoe ar beleg graet sin ar groaz a-us d'an dud penndaoulinet war an hent, e loc'has adarre a lid-ambroug war-du Landremel. Ar merc'hed, bodet a-dreñv ar waxed, a gilas d'al lezou evit rei frankiz, o c'hortoz o zro. Ar groaz venn a dremenas, ha goude ar groaz aour, banniel ar Galon Sakr, banniel an Itron-Varia, banniel bras sant Tei, ar Werc'hez, Santez Anna, ar Sakramant, meulet ra vezo, ar barrezianiz.

Ronan Kerhoaz a zouge banniel sant Tei.

An avel a grogas adarre da c'hoari e benn fall dreist

ar c'hleuziou izel ha dizolo. An aotrou person avat, a gerze dianken.

— Herve, eme Ronan, arabat mont ken buan.

— Herve a glaskas ingala e gammedou ha kerzout gorrekoc'h, hag e oa atao e gerzed dizingall. Mall en doa tremen e-biou d'ar merc'hed ha beza erru en iliz. Glas e oa e liou. En aner e klaske gwiska eun dremm dize-biant; edo krizet ha roufennet e dal. Ne sellas nag a zehou nag a gleiz, e-doug ma dremene e-biou d'ar barrezianiz. N'ouie ket petra ober gant e zaouarn, ha keuz en doa da veza lezet e dog en iliz. Hep gouzout dare d'ezañ e valec adarre buanoc'h.

En tour ar sonerien a gane :

- Sa...a...ach... 'ta ! O ...c'ho !
- Binbaon d'an traoh.
- Binbaon d'al laez.
- Oc'ho !

Lorañsig, puchet ouz aspled ar solier, a selle ouz ar brosesion o tremen dre an nor dal, hag a doc'helle endra ma c'helle, evit beza gvelet gant paotred ar skol.

Pa voe echu ar gousperou, matez an aotrou person ha dimezelled pinvidik Landremel, deut da zivleunia ar groaz, a lodas ar bokedou etre ar vugaligou. Tiez, war a maez, ne vezont bleuniet nemet eur wech ar

bloaz da heul gouel ar Sakramant, hag e vez ar bleunioù miret betek gveñvi, ha klozet deliou roz etre pajennoù al levrioù oferenn. Bleunioù ar groaz o deus eur frond santel dreist da frond an holl vleunioù all.

Herve a zistroe d'ar gêr. Eur pennad, dirazañ, ez ae Mari Vazele gant eur vignonez ha gant Ronan Kerhoaz. Anna he doa lavaret da Herve chom d'he gortoz; respontet en doa e kave gwelloc'h mont d'ar gêr, dioustu. Ken d'ezañ beza sentet ouz e c'hoar !

Araok kuitaat Landremel en doa tremenet dre ostaliri ar Saliou, hag en doa gourc'hemennet da Ber roi d'ar sonerien ar pep gwella a oa en e gao, ha kement ha ma karent.

Er c'hroazhent, paotredigou a en em dage a-zivout ar bokedou taolet d'ezo diwar an aoter gant an dimezelled.

- Me ! me ! eur boked d'in !
- O ! roit unan d'in ivez.
- Amañ !
- Piou n'en deus ket bet ? a c'houlennas, en eur c'hoarzin, unan eus an dimezelled.
- An holl vugaligou a hopas :
- Me !
- Maivon, en tu mañ n'eus ket bet stlapet !

Maivon a vannas bokedou diouz o zu.

En eur dremen, Ronan Kerhoas a bakas eur rozenn hag he c'hinnigas da Vari Vazele.

Ar sonerien a zeuas d'an ostaliri.

— Hizio, eme Ber Saliou, an ostiz, ez eus bet ton bras gant ar c'hleier.

— N'oc'h ket aet bouzar, Per?

— Feiz ! bet darbet d'in.

— Ha bet darbet d'ar c'hloc'h bras koeza en traoñ, a dammou !

— A ! ta ! paotred, petra 'vo evet?

— Gortozomp, eme Tin Ar Goverou. N'eo ket degouezet Herve.

— Herve ne zeuio ket, eme Ber Saliou. Tremenet eo dre an ti, ha lavaret en deus d'in diskarga d'eo'h, diouz ho c'hoant. Aet eo d'ar gêr, war-eeun.

Tin Ar Goverou a hejas e benn.

— D'ar gêr ! Gwir, n'en em gav ket c'hoaz gwall yac'h. Er groaz, bremaik...

Mari Bogion a zeuas en ti da brena holen. Ne reas nemet mont ha dont.

— ...Ar reuta den a oa e Pleiben, da zeiz an tenn, a avaras Tin.

— Ba ! evelse emañ ar bed, eme Jakez ar Runigou. Eun den o sevel divar gleñved n'en do morse nerz eun den yac'h. Evomp atao, ha yec'hed d'ezañ !

— Petra a gemero pep hini ? a c'houlennas an ostiz.

— Ar gwella eo lakaat d'imp eiz gverenn ha eun hanter boutailhad rom.

— Nann, dek kverenn, Per ; unan evidoc'h hag unan all evit Lorañzig. Gounezet en deus eul lipadenn.

Bremaik, en eur glask pignat d'ar c'hleier, ez eo koezet war e reor, ken en deus graet « bek » en eur goueza.

— Lorañsig a c'hoarzas dre zindan.

— Alo ! eme mevel bras ar Runigou, ar sonerien hizio, a ranko mont mezo d'ar gêr.

Tin ar Goverou a dufas, war darou al leurdi, e zaou vennegad butun sunet.

Anna, o tegouezout er gêr, a velas war skaoñ ar gvele, hanter bleget, dilhad mezer he breur, ha, war an daol, an tog nevez gant e voulouzenn uhel hag ar bioug zour plaen.

Didrouz e oa porz Pennavern. Er skiber hag el liorzou, e sarac'he an avel ; ar gvez evlec'h a vransigelle o skourrou uhel, melenet gant ar c'huz-heol.

War-dro serr-noz, e tistroas Herve d'ar gêr.

— Oc'h ober eun droad oc'h bet ? a c'houlennas he c'hoar digantañ.

— Ya ! Ar Mokaer en do ed brao, ar bloaz-mañ.

Herve a azezas ouz taol.

Kievel e voe eun den o vont e-biou en eur gana.

Tin ar Goverou, mezo, war hent ar menex.

— Skuiz oc'h, Herve ? eme Anna.

— A ! oah !

Mouez Tin ar Goverou a chomas berr, e-kreiz eun diskan.

— Anna, bleuniou ez eus en ti ?

— N'eus ket, Herve; perak ?

— A ! Me grede d'in e kleven en ti c'houez vat boke-
dou ar groaz.

Anna a sellas outañ.

— Gouela 'rit ? emezi.

Hag, evit ar wech kenta en he buhez, Anna Bogion
a bokas d'he breur.

Ar Run-Heol

Brumenn wenn ar beure a deuze e goueled
an draonienn gant heol mezeven o c'hor.

Rivanon, o pignat gant diribin an dor-
genn, goustad, evel gwall sammet, a cho-
mas harpet e hanter hent. Teurel a reas
eur sell a-dreñv e gein, hag e velas e oa kaer an
draonienn gant ar gliz war ar c'hlazenn hag an heol o
para enni penn-da-benn. Alanat a reas, evel huanadi, hag,
e-kreiz-holl, en em gavas skuiz. Hogen, ne oa ket skuiz e
gorf. E galon avat, ne lavaran ket.

Didrouz e oa an draonienn ha ne finve enni nemet
luf an heol war ar c'hlazenn c'hleb.

Rivanon a sellas en-dro d'ezañ ha ne velas hent-karr e nep lec'h. Hogen, ne glaskas ket gouzout ha dont a rae kouerien da zastum eno ar geot hir. Ne sonjas nemet eun dra : an draonienn a oa gverc'h ha dizarempred.

Arvesti an draonienn didrouz ha dizarempred a oa dudi da galon Rivanon. Merzout a reas e oa ar c'hlazenn, e-kreiz an draonienn, drusoc'h eget er gwrinnou. Eno, e brizheol ar geot hir hag an elestr, e piltrote moarvat eur vazig, hag he dour, en eur ziskenn, a c'hoarze en he lammouigou d'ar gleskeri o tihun e freskadurez ar prad.

C'hoant a zevas da Rivanon diskenn betek goueled an draonienn evit selaou mouskan ar vazig en he lammouigou ha sellout ouz ar balafenned hag an nadoziou-aer o c'hoari er bleunioù o tigeri.

Trei a reas kein d'an draonienn hag e kendak'has da dostaat, goustad, ouz laez uhela an dorgenn. Evit arvesti an draonienn gwelloc'h, gant ar gliz war ar c'hlazenn ha mousc'hoarz an heol a para enni penn-dabenn.

Tost d'al lein ec'h azezas. C'hoant a savas d'ezañ ranna eur gomz gant unan bennak. En-dro d'ezañ ne velas den ebet. Ar golveni, ar boc'hruzged hag ar sidaned a razailhe e strouez ar c'hleuzioù hag er brouskoad. E-harz e dreid, ar raden tener, nevez savet diouzh an douar skañv, a reutae da vrez an deiz o danteleziou kildroet,

hag ar gvenan aketus a dremene e-biou d'ezañ gant eur sardon skillr.

Rivanon a selle... Ne vele ha ne gleve. Chom a reas lent e spered en e brederioù, morzet ma oa ennañ e-unan e holl c'hoantou gourel.

Liver e oa dre vicher, ha brudet e ano e meur a vro. Steuet en doa poltredou prinsezet ha rouanezet, hag eus ar broioù estren e leve d'ezañ ar vrasa meuleudi. E bol-tredou a oa dreist, a bell, da re an arzourien vrudeta, kement a wirionez ha kement a vuhez virvidik a lakae enno. Hogen, na brud na meuleudi ne gavas degemer e kalon an arzour. Livet en doa, e gwirionez, poltredou prinsezet en o c'hened ha rouanezet en o gloar... O sellout outo, avat, goude ma oant peurechu, Rivanon en em gave doaniet, rak e daoulagad ar prinsezet e luc'he atao pe ar vrasoni pe an hudurniez pe an techou all. Ne gavas morse poltred disi e-touez e oberou. Hag heñ en doa klasket atao liva ar wirionez kaer, ar gened kenedus hag ar c'hlanded c'hlan...

Neuze, digalonekaet, e kuitas ar gêrbenn. Dont a reas da gornog e yaouankiz, da gesta ha da gavout marteze, war ar maez, er glaster hag en heol, eun distera eus ar vuhez c'hlan en doa klasket betek-hen, e lec'h all, en aner.

Rivanon a arveste an draonienn heoliet. Gant gwrez an deiz e save diouti frondou ar geot hag ar bleunioù,

hag e pep tu e vousekane ar seo nevez a-us d'an douar o struja. Saouzanet e chomas, hag al levenez a vaskas e galon a oa burzud hag estrenvan.

An heol a oa uhel ha kreisteiz tremenet. Rivanon a oa azezet bepred en hevelep lec'h.

Boul'het-mat e oa an abardaez ha skeud ar gvez, en tu all d'an draonienn, a youkae en am'houlou. Sevel a reas hag e kendalc'has da vont war-raok, en arvar, e c'houez vat ar maeziou didrouz.

En em gavout a reas gant eur c'houer o tont eus ar brouskoad gant eur gazellad aozilh.

— Emaoc'h o pourmen, aotrou ?

Ar ger aotrou ne blijas ket da Rivanon. N'en doa mul, e feson, dremm eun den eus e vro ?

— O pourmen em aoun.

— Ar c'haera mare eus ar bloaz hag eus an deiz evit an hini en deus amzer d'ober baleadennoù war ar maez. Me a zo bet o trouc'ha aozilh er brouskoad, aze, rak ar panerou nevez a zeu da veza, goude eur bloavezh labour, panerou koz ha didalvez.

— Klevit, va eontr, daoust hag ez eus eun hent da vont betek an draonienn ?

— Feiz, n'eus hini ebet, va den. Ar foenneg dourennek-se ne zivan enni nemet broenn hag elestr, hag he geot ne dalvez nag an trouc'h nag an doug. A viskoaz eo bet dizarempred.

Ar respont-se a reas plijadur da Rivanon. Sellout a reas outi eur vech c'hoaz a-raok ober hent gant an den.

Goude eur pennadig bale a-dreuz ar parkeier, e velas Rivanon war laez an dorgenn eun ti gwaskedet el liorzou. Diouz ar siminal, kuzet a-dreñv ar gvez avalou, e save eur vogedenn, o pignat evel eur seizenn c'hlas war aour ar c'huz-heol.

— Da bell ez it ? a c'houennas ar c'houer.

— D'an livern ez an, ha, 'm eus aon, en em gavan di-hentet.

— Hent hir hoc'h eus d'ober c'hoaz. Ma karit, me 'gaso ar mevel bihan d'hoc'h ambrouga. Setu em aomp degouezet. Deuit betek an ti hag e tanvaot sistr ar vro.

Rivanon a heuilias an den. A-dreuz ar bodennoù kelvez, an heol a sile e sklerijenn velen e skoaselloù an hent ha war man ar riblenn. El liorz, ar c'heginet a ragache en avalenned, hag ar mouil'hi kludet e kelenn ar c'hieuzioù, a c'houitelle diehan, en abardaez blot.

E oant tost ouz an ti pa zilammas eur plac'h yaouank eus al liorz. He fennad-bleo kazugel a oa paket e diou vailhadenn war he dioukoaz, hag eul lien gwenn a gelc'hie he zal, evel eur gurunenn. Treuzi a reas an hent en eur redadenn, evel en eur dec'hout en he spont. Hervez eur gveled, e oa dremmet-kaer, hag he c'horf, startet en he c'houc'heledenn, a oa ivez direbech.

Ne gredas ket Rivanon goulen eun distera divar he fouez.

— Deuit tre, eme an den.

Rivanon a yeas en ti. Ar plac'h yaouank, he fennad-bleo kuzugel paket e diou vailhadenn hag eul lien gwenn en-dro d'he zal, a oa azezet e-tal an oaled hag a domme he zreiz ouz an tan.

— Mari, ha deut eo ar mevel bihan eus ar c'hovel?

— Ne gredan ket, a respontas ar wreg stouet he fenn a-us d'he filligou.

— Ne zaleo ket, emichañs. Pa vo en-dro, c'houi a gaso anezañ da ziskouez hent an livern d'an aotrou-mañ.

Mari a savas he fenn hag a saludas an den.

— Azezit, aotrou, emezi, hag en eur c'hortoz, e tebrot marteze eur grampouezenn, gant ma kavit mat ar c'hrampouez aozet war ar maez?

— Ar c'hrampouez aozet war ar maez a zo ar re vella, moereb.

— N'eus nemet sistr, eme an ozac'h, ha kalet eo moarvat da staon an hini n'eo ket boazet outañ. Gant ma tiskenno...

Ma tiskenne?... Ne grede ket an arzour anzav e oa hep tamm abaoe ar beure, chomet ma oa da c'henaouegi war an dergenn... Debri a reas a youl vat ar grampouezenn amanennet servijet d'ezañ war eur plad, hag ar sistr a floure en eur ziskenn.

— Gwelout a ran, emezañ, n'eo ket kollet holl c'hiziou mat ar vro, hag e kaver c'hoaz maouezed dispar da veza an toaz.

An ozac'h a azezas ivez ouz taol dirazañ evit debri eur grampouezenn a-raok mont da voueta e loened.

— O! emezañ en eur respont, ne vez ket graet mui, en amzer hizio, kalz krampouez war ar maez, hag amañ, evel e lec'h all, ez eo kollet ar c'hiz. Nemet evit ar verc'h an hini eo...

Evit ar verc'h azezet e-tal an tan...

Rivanon a droas e sellou ouz he zu. Kerkent avat, ar plac'h yaouank he daoulagad paret warnañ abaoe ma oa deut en ti, a zistroas he fenn hag a sellas ouz ar flammou a c'hoarie dindan ar pilligou etre ar skiriennou kistin o strakal.

Alvaonet e chomas... Gwellet en doa er c'hériou bras merc'hed kaer, merc'hed kenedus; biskoaz avat ne gayas par da gened ar bennhérez. Ne oa ket evit distagañ e zaoulagad diwarni, ma voe ret da vestrez an ti lavarout d'ezañ : sachit war ar c'hrampouez; ha d'an ozac'h : ne ziskenn ket ar sistr?

Rivanon a oa aet kuit e naon. Ar verc'h ne rae ivez nemet pismiga gant he bizied gwenn ar grampouezenn ledet d'ezhi war he barlenn.

— Levenez ne zebro ket adarre, eme ar wamm en eur huanadi. Petra 'vo aozet d'ezhi 'benn ar fin? Netra ne blij d'ezhi, ha koulskoude e vez graet bepred diouz he c'hoant. En abardaer-mañ he deus c'hoantaet krampouez amanennet, ha, pa o gvel, e kav re eun tañva. Bemdez e vez gwasket he c'halon.

Merzout a reas Rivanon e klaske ar bennhérez sei-

lout outañ hep gouzout dare d'ezañ, evel ma vije lent ha mezus.

An heol o tiskenn a baras dre ar prenestr hag a sklerijennas he dremm. Sellout a reas-hi ouz an heol a glouare he zal morlivet, hag e voe darbet d'eur mous-c'hoarz skedi en he daoulagad glas ha leun a hiraex.

Ar vestrez a oa o tont gant eur grampouezenn all.

— Bennoz Doue, moereb. O tont eus debri e oan.

Hag e chomas dilayar. Goude eur pennad :

— Karout a rafen gouzout ano ar gêr-mañ.

— Ar Run-Heol a vez graet anezi, aotrou.

— Eun ano kaer, hag e tere kement ouz ano ho merc'h.

Ar yamm a sachas herr war hec'h alan.

Hag an tad :

— Levenez a zo bouzar ha mut.

Ar yamm a gendalc'has :

— Eur wall blanedenn kouezet warni d'he femp bloaz.

Eur blanedenn griz penn-da-benn, siouaz ! Rak bremañ d'he zriouec'h vloaz, emañ taget gant eur c'hleñved langiz.

Levenez, eul lien leiz war he zal morlivet ha lufr an heol war he bleo kazugel, ne oa mui ar bennhérez a domme he gwad divi ouz tan oaled he zi... Rivanon a vele dirazañ, disi, skeudenn ar gened ganet en e hun-vreou.

Eur c'houtelladenn drant a dregernas er porz.

— Ar moñsig o tont eus ar c'hovell.

Mestr an ti a savas eus taol. Rivanon a savas ivez da heul. Kimiadi a reas diouz ar vestrez, hag edo o vont da lavarout kenavo d'ar verc'h pa zevas sonj d'ezañ e oa ar bennhérez bouzar ha mut.

Levenez a serras he malvennou war he daoulagad kaer. Ar malvennou, avat, a zigoras adarre pa gerze Rivanon dirak prenestr an ti. Ar bennhérez a droas he fenn. Hogen, ne velas den er porz, en amc'houlou, gant mibien he daoulagad o tourenni. Merzout a reas evelato var he barienn skeud an arzour o tremen...

Ar gouerien a oa diskennet Rivanon en o zi a lavaras ne vije ket chomet mui gwall bell an arzour en o bro. Trist e oa deut da veza, hervezo, ha ne gare mui an darempred. Pe oa trist pe laouen e galon, Rivanon ne ouie ket mat a-walc'h e-unan. En e valeadennoù pemdez-iek, a-dreuz ar parkeier, e kave atao an tu da bignat var eur grec'hienn bennak evit gwelout, var eun dorgenn al', eur siminal o vogedi el liorzou glas.

Ar Run-Heol... Levenez...

— Poltred ar Gened.

Hag eun abardaex, en eur zistrei d'an livern d'an eur ma tave al laboused er girzier, Rivanon a voe souezet o selaou lammou e galon : karout a rae ar plac'h yaouank bouzar ha mut, Levenez ar Run-Heol.

Diskenn a reas dre ar wenodenn, laouen hag ankeniet, e c'houez vat ar serr-noz o tostaat.

Ar c'hloc'h a dintas e tour an iliz parrez. An anjeluz o seni, a sonjas an arzour. Pa zilamme, avat, dreist ar c'hleuz en hent bras, e klevas diou vaouez o komz etrezo, hag unan a lavare :

— An Aotrou Doue en deus roet d'ezhi ar parlant hag ar c'hlevoud.

Rivanon a voe ret d'ezhañ azeza ouz ar c'hleuz.

Ya, gwir o doa lavaret ar gouerien pa anzavent ne vije ket chomet mui gwall bell Rivanon en o bro.

Antronoz vintin, an arzour a oa aet kuit. Ne c'hellas ket padout hiroc'h en liveryn, gant ar c'hloc'h o tintal e kañv, en draonienn. D'ar gêrbenn e tistroas, mantret ha gloazet.

Ne c'hello biken liva poltred ar Gened.

E vignoned ouz e velout a voe laouen-bras. Rivanon avat, ne oa en e galon nemet meikoni hag hirnez.

Deveziou a dremenas hag an arzourien a glaskas gouzout petra oa deut adarre o mignon da veza. Ne veze gvelet e nep lec'h, nag en ostaleriou war an deiz, nag, en noz, er c'hoariou pe er festou darempredet.

Rivanon en doa prenet dor e di, hag e labour e hep

astal; ha pa zeue unan bennak da c'houenn digor, ne veze respont ebet.

Ar vuhez a darzas war al lien e daoulagad hiraezus gverc'hez ar Run-Heol.

Ne ziskouezas Rivanon ar poltred-se da zen, na zoken d'e vrasa mignoned. Bemdez avat, e selle outañ, pe gwelloc'h, e selle outi, rak e gwirionez e oa Levenez hec'h-unan adsavet d'ar vuhez.

Adalek neuze e teuas Rivanon da veza laouen. Pa c'houenne, avat, e vignoned digantañ perak ne live mui e larze eur mousc'hoarz trist war e vuzellou ha ne responte ket.

Anna Tregidi

Al laboused a oa aet d'o c'hud er roziou,
hag an eskell-kroc'hen a gammigelle el
liorzou o tenvalaat. An avel c'hoañv a
c'houeze en draonienn skarnilet. Kildrei
a rae en eur youdal e keviou ar men-
gleuziou dilabour, hag, eur vech ar mare, e trouze du-
mañ-duhont, e-tal an toullou, atredou o tisac'ha.

Eus an draonienn, an avel a bigne a gaouadou dre
an hent doun betek Kerunkun, hag a groze er gwin ivin,
a waskede war an dorgenn ti Berc'hed Tregidi.

Berc'hed, azezet e-tal an oaled, a oa o tebri he
c'hoan. Kavout a rae divlaz an avalou-douar poazet en

dour, hag, etre daou vegad, ec'h astenne 'us d'an tan o vervel e daouarn pistiget gant ar gozni, ha kroget enno ar gurud. Gant eur skirienn e pismige an tan el ludu, ha gant elfennoù o sevel e lugerne war eur biz gvalenn arc'hant an intañvez.

Berc'hed Tregidi a baskas an ayal-douar diveza d'he c'haz louet, a oa o rodal hag o viaoual en he c'hichen, hag a leunias a zour ar gastolodenn gramennet. Ne oa ket en imor da adc'houeza an tan na da skaota, en noz-se. Sellout a rae ouz eun eteo-tan o vervel hag oc'h ad' kregi tro-ha-tro gant ar c'haouadou avel o tiskenn dre ar siminal, hag e selaoue. Hogen, ne selaoue ket an avel o yudal er gvez ivin pe o roc'hal er siminal, hag ingal oa d'ezhi gwelout an tan o vervel goustad war an oaled. N'edo ket he soñj e Kerunkun; en he merc'h Anna ne lavaran ket.

Yaouankizou o doa c'hoarzet er-maez. Berc'hed a roas buan eun taol skub d'an oaled hag a savas.

— Deuit tre ! emezi, pa glevas e voe skoet war verren ar penestr.

An nor a droas gant storlok war he mudurun goad. Eur paotrig hag eur plac'h yaouank a zevas e-barz an ti.

— Noz vat ! moereb, emezo, laouen.

— Noz vat ! Ne oan ket ouz ho kortoz henez, gant eur seurt amzer fall.

— O, moereb, eme an nizez, yac'h omp dre c'hras Doue, hag an amzer fall ne ra ket aon d'imp. Ken buan

aval, ne vijemp ket deut, pe gentoc'h, n'hor bije ket gallet dont. Uheloc'hik, du-se, e red an dour en hent evel eur stêr. Ret eo bet d'imp dont a-dreuz prad ar stivell, hag eno Jobig a zo bet darbet d'ezañ beza sebeliet el lagenn.

Jobig ar c'hoarzas.

— Betek va c'hof-kar, moereb, oun aet e-kreiz ar flibouz.

— Paour kaez Jobig ! Diwall da goueza klañv en eur baka yenijenn gant an amzer gallet-se.

— Eüruzamant Jobig a zo kalet ivez ouz ar c'hleñved, eme e c'hoar. Nemet furoc'h e vefe d'ezañ, memes tra, diviska e loerou ha tomma e dreid ouz an tan.

— Eun tan dister, va bugaligou. Me a zo o vont da adc'houeza anezañ ha d'ober eun tantad gant treujennou lann.

— Ne dalvez ket ar boan, moereb. Jobig a dommo brao-tre e dreid hag a sec'ho e loerou ouz mein klouar an oaled. Gouzout a rit, Jobig n'eo ket kizidik.

— Gwell a se !... gwell a se !... ha chans d'ezañ da chom alao yac'h... Kemend-all a dud klañv a zo war ar douar !

— D'an nebeuta, moereb, c'houi n'oc'h ket gwall glañv hag ho pistigou hag ho remm a dremeno pa dremeno ar goañv.

— Emichans e tremenint pa zeuio an amzer gaer. Nemet Anna an hini a zo kouezet klañv !...

— A !

— Ya, Anna a zo klañv, ha marteze gwall glañv. Eul

lizer am eus bet, daou zevex 'zo, diganf eur vignonez d'ezhi evit degas d'in ar c'helou. C'hoant am boa skriva da Anna dioustu ha lavarout d'ezhi dont d'ar gêr, nemet, dalc'het gant ar remm, ne oan ket evit mont d'ho kavout da Bennavern. Eüruzamant, en abardaez-mañ oun dis-kennet betek ar vengleuz vras hag oun degouezet gant ho mamm a oa eno o kanna. Lavarout a ris d'ezhi em boa ezomm skriva eul liver. Diaes avat e kaven rei da c'houzout d'ar c'hannerezed all da biou ha da belec'h.

— Anna an hini a zo klañv !... a reas an nizez.

— Siouaz !

— Anna, va brasa kamaladex !

— O ! ya, Anna oa eur verc'h vat ! Hag he doa eur galon ken tener !

— Gwall glañv eo, moereb ?

— Ne oar ket unan. Ne oa ket displeget war al lizer.

Aon am eus evelato... Kemend-all a gleñvedou a zo en amzer hizio er c'hériou bras ! Hag hi aet eus ar gêr, eun nebeut bloaveziou 'zo, ken yac'h ha ken livrin !

E-pad m'edo e c'hoar o skriva al lizer, Jobig a domme e dreid hag a floure gant palv e zourn blevenn ar c'haz louet moredet war an oaled klouar.

— Petra 'vo lakaet d'ezhi, moereb ?

— Va merc'hig, c'houi 'oar kenkoulz ha me. Livirit d'ezhi dont d'ar gêr dioustu... Petra 'vo lakaet d'ezhi c'hoaz, peogvir en em gavo dizale en-dro ?... Eo, eun dra ouspenn. C'houi 'oar moarvat pegement e koust an tren ?...

Hep gortox ar respont, an intañvez a savas eus taol en eur gamma hag en eur glemm gant ar remm, hag a zigoras hec'h armel. Lakaat a reas eun nebeut bilhedou el lizer.

— Emichañs ne gousto ket muioc'h, emezi war he fouez.

Skrivet e oa al lizer. Ar plac'h yaouank hag he breurig o doa kemeret en-dro hent Pennavern. An noz a oa teñval hag en hent doun a ziskenn betek ar mengleuziou ne vele ket unan eur berad. Ne c'hoarzent mui evel p'edont o tont da Gerunkun. Nizez Verc'hed a oa bet doaniet gant ar c'helou fall. Kerzout a rae, aonik ha dilavar, he dourn krog e dourn he breur. D'an distera trouz tost d'ezhi, en hent pe war ar c'hleuz gant ar boutadou avel, e rae eul lamm he c'halon hag e krene evel ma kleva sinadou... En draonienn, eur sklerijennig a zaskrene war dour morlivet ar vengleuz vras gant al loar o para etre diou goumouenn. Eur vilzig a nijas diouz an halegou gant eur c'houitelladenn skiltr, hag a bignas er c'hoad. He skeud a dremenas war an dour sklerijennet.

— Greomp tro ! a lavaras ar c'hoar.

Ha kentoc'h eget tremen e-biou d'ar vengleuz vras evit kemer ar wenodenn e prad ar stivell, e kavas gwelloc'h ober eun dro bell dre varemmeier Pen-an-Aod.

Berc'hed Tregidi a oa azezet dirak hec'h oaled. Ser-
ret e oa he daoulagad ha kroaziet he daouarn war he
barlenn. He muzelloù a finye. Abaoe eur sizun ne c'helle
mui Berc'hed penndaoulina evit he fedennou noz.

Deveziou goude, e tegouezas Anna Tregidi er gêr.
Gwall livet e oa, ha kastizet ma oa eun drouez he gwelout,
hag eur paz divalo he c'haigne hep ehan, ma rae droug
he c'hlevout.

— 'M eus aon oc'h gwall glañv, a lavaras d'ezhi he
mamm. Penaos n'hoc'h eus ket soñjet dont abretoc'h d'ar
gêr ?

— N'oun ket klañv, a responte Anna, nemet skuiz
marleze.

— N'oc'h ket klañv ? Siouaz ! N'it ket da lavarout
an dra-se, va merc'hig paour ! Kollet eo ho liou hag ho
korf a zo aet da relegenn ! Hag ouspenn ne rit nemet
pasaat.

— Ar paz a dremeno, mamm.

— N'em eus ket fiziañs.

— Pa lavaran d'eo'c'h n'oun klet klañv ha ne santan
droug ebet.

— Sur oc'h dalc'hel en eun tu bennak en ho korf.

— Asa, mamm !

Berc'hed Tregidi, dirak imor fall he merc'h pa veze
komzet d'ezhi eus kleñvedou, a dave hag a waske war he
glac'har.

Deveziou, sizunveziou a dremenat... Anna a yae
bemdez war semplant.

Ar vamm a alie he merc'h.

— Ret e vefe mont da velout ar medisin, Anna.

— Bel oun ouz e velout e Paris.

— Ha petra en deus lavaret d'eo'c'h ?

— Lavaret en deus d'in ne oan ket klañv, nemet skuiz
ha dinerzet, hag em boa ezomm repozi.

— Henez n'oa ket neuze eur medisin mat.

— Henez, mamm, a zo eur medisin bras.

— Ar vedisined vras, va merc'h, ne sellont ket spis
ouz kleñvedou ar re baour.

— Kement-se, mamm, pa lavaran d'eo'c'h n'oun ket
klañv, hag ar medisin...

Anna a chomas berr war he c'homzou gant ar paz o
vasaat.

Ar goañv a oa tremenet hag an nevez-amzer a vleu-
nias al liorzou en dro da Gerunkun. Yec'hed ar verc'h ne
vellae ket.

Anna Tregidi ne oa ket evit labourat na zoken skoa-
zella he mamm war-dro an ti. Eun deiz, p'oa aet da
wak'hi d'ar vengleuz vras, e-kreiz leda he dilhad kannet
e voe savet ar gwad en he fenn hag e kouezas war ar
c'hlazenn, semplet.

Hogen ne blije ket d'ezhi chom en ti penn-ouz-penn
gant he mamm. Ober a rae baleadennou el liorzou. Buan

avat en em gave skuiz, hag ec'h azeze en eur c'horn ben-
nak war al leton e diavaez an holl zarempredou. Berc'hed,
o treuzi al liorz, a zegouezas d'ezhi, eun deiz, gvelout
anezi o ouela.

Anna a chomas war he gvele.

Eur voereb deut d'he gvelout a lavaras da Ver-
c'hed :

— Pec'hed eo chom hep mont da glask ar medisin.

Berc'hed Tregidi a santas neuze eur samm war he
c'houstiañs.

Antronoz, goude he darempredou mintin war-dro an
ti, Berc'hed, diboaniet eus he remm, a wiskas he dilhad-
sul. Anna, o tivoredi, a sellas dre verzidou he gvele.

— Da belec'h ez it hizio, mamm ?

— Da Gastellin, Anna.

— Da Gastellin ?

— Da glask ar medisin.

— O ! n'it ket, mamm. N'it ket ! N'it ket !... Me a ba-
reo... Ne fell ket d'in kaout medisin war va zro. Me a
bareo, mamm. N'it ket !...

— Ar medisin, Anna, a zegaso ar pare buanoc'h.

— Mamm !... Mamm !...

Berc'hed ne sentas ket ouz he merc'h.

War he gvele, Anna a zifronke.

Estrenvanet ha laouen e oa kalon Berc'hed Tregidi
en eur vont da Gastellin. Biskoaz moarvat n'he doa
gvelet ken kaer an heol o para war letonnenn an hent,
hag e kave e oa ar vech kenta d'ezhi klevout al laboused
o kana. Dirak koad al Luzeg e chomas eur pennadig da
gomz gant ar miliner diwar-benn an amzer glouar hag ar
mintin glas...

Ne oa ket aet c'hoaz he mamm betek Sant-Kouli ma
savas Anna diwar he gvele. Gwiska a reas ivez he dilhad-
sul, hag e tiskennas dre an hent doun a gas d'ar ven-
gleuz vras.

Eur mintinvez, e savas eur c'horf war c'horre an dour,
er penn pella eus ar vengleuz vras. Ar moult'hi a c'houl-
telle, e-kichen, er bodennou haleg, ha faic'herien a dre-
gerne o youc'hadennoù e foenneg ar stivell.

Hogen, maouezed Kerunkun a lavaras o doa gvelet
Anna Tregidi o lammal er stêr Avon evit en em zistruja.
Hini ebet avat ne gredas ranna komz diwar-benn he
c'hleñved, gant aon da bec'hi dirak Doue.

Ar Goulenn

G wasa tra a reas biskoaz penñhérez ar Gill a voe, eun abardaez hañv, pa lavaras da Izidor Lanuzel, eus Kerevel, en doa dent gvenn he bleo melen rodellet-kaer.

Izidor a oa — evel ma vez lavaret — ganel e penn diveza ar sizun, ha var meur a dra dister e chome dalc'het e spered, ha ma ne oa ket gvenn e zent na rodellet-kaer e vleo, komzou ar bennhérez a flouras evelato e galon evel allazigou.

Antronoz vintin eta, Izidor, var zigarez pourmen, a yeas betek ar Gill. Ne oa den er porz d'ar mare-se eus an deiz. An dud a oa aet d'o labour, hag an holl zoriou

a oa serret-kloz. O welout eur mevel o tont eus al leur gant eur bec'hiad plouz, Izidor a reas tro. Adkemeret en doa hent Kerevel pa zegouezaz gantañ Mari Buorz, pennhêrez ar Gili, e oa o tont eus ar bourk.

Izidor a ruzias e zivougenn. Bale a reas war lez an hent.

— Te a zo bet o pourmen, Izidor ?

Izidor a vousc'hoarzas hag a stouas e benn. E vuzelou a lavaras : Ya, goustadik. Chomet e oa a-sav, troet ouz he zu.

— Hag a nevez hizio ? a c'houlennas pennhêrez ar Gili.

— Traou nevez ganin, emezañ.

Mari Buorz a vousc'hoarzas.

— Ha gwir eo, Mari, em eus dent gvenn ha bleo melen rodellet-kaer ?

— Te 'oar mat, Izidor, p'em eus lavaret d'it.

— Perak hoc'h eus lavaret an dra-se d'in ?

— Peogwir out eur paotr koant, eur paotr mat, hag e plijez d'in. Alo ! kenavo, Izidor. Poent tostaat ouz lein. Hag hi kuit.

M'he dije distroet he fenn, he dije gwelet Izidor azezet war letonenn an hent.

Eiz deiz goude, e oa deut Lorañs ar Gerdevez, eus Penn-ar-Pont, eur gêrig souchet er gwex, en tu all d'ar stêr, da c'houlenn Mari Buorz da zimezi. Gouel ha chervat

a oa er Gili d'ar sadorn da noz. Rost leue a vogede war greiz an daol. An ozac'h a ziskarge gwin d'an dud, hag ar c'hemenner en doa graet baz-valan a oa kroget da gana :

« Pa ganas ar goukoug e koadou ar Gili... »
pa voe klevet unan bennak o skei war werenn ar prenestr.

— Deuit tre ! a lavaras ar vamm.

— Me 'bari eo ar voereb koz, eme Vari...

Izidor a zevas en ti. Gwisket en doa e zilh-dul, chupenn mezer du hag eur roched plaket. Eur bara a zek lur a oa gantañ dindan eur gazel, ha, dindan eur gazell all, eur voutailhad gwin-ardant. An evaj hag an debri, ar pep reta en eun tiegez. Gouzout a rae Izidor giziou ar vro, rak, hep mar, e oa deut da c'houlenn ar bennhêrez da zimezi.

O welout ar gerent bodet ouz taol, Izidor a chomas zivaonet e kreiz an ti, ha ne grede ket tostaat.

— Deuit tre, Izidor, ha kemerit perz er gouel !

Izidor a dostaas, a daolas war an daol e voutailhad gwin-ardant hag e vara a zek lur, hag, hep ranna komz, a droas kein hag en em dennas, goustad.

Ar Buorz koz a zirollas da c'hoarzin.

— Eun inosant deut da c'houlenn va merc'h ! Ha ! Ha ! Biskoaz kemend-all ! Kemener, setu aze eur chanson nevez da sevel war e vleo melen rodellet.

Mari, avat, a lavaras d'ezañ :

— Tad, arabat c'hoarzin.

Klevout a rejont botou-koad Izidor o tasseni eur vec'h c'hoaz, pell, war vein an hent...

Miz goude, klouar an amzer ha laouen an oabl, Izidor, o tivall ar saoud e foenneg an hent bras, a welas tud an eured o tremen daou-ha-daou e-biou d'an toull-karr. Er penn kenta, kazel-ha-kazel gant ar paotr-enor, Mari Buorz a gerze seder ha dibikus.

Den ebet ne daolas eur sell er foenneg.

Eur pennadig goude, mouez drant ar c'hleier a dregernas a-us da barkeier Kerevel, hag a skignas dre an oabl levenez hag eürusted an dud nevez.

Goude ma oa debret lein, Izidor a voe lavaret d'ezañ gant e vamm mont d'ar bourk, Landremel, da brena eul lur gafe hag eur voutailhad hini kreñv kenkas e vije deut kerent, pedet d'an eured, da renta eur gweled d'ezo war an abardaez.

— Nemet arabat d'eoc'h, Izidor, chom re bell da selout ouz an dud o tañsal.

Izidor a reas sin ne vije ket bet gwall bell gant e dro. Lakaat a reas en e c'hodell eur bilhed hanter-kant lur, hag e kerzas gant gwenodenn al liorz en eur vale difounn.

Evit mont eus Kerevel da Landremel n'eus nemet daou bark da dreuzi.

Ar vombard hag ar biniou a viaoue war ar blasenn, a-dreñv an iliz-parrez.

Izidor a chomas a-sav evit selaou. Ne gredas ket ober eul lamm dreist ar c'hleuz diweza. Treuzi Landremel ! En em ziskouez war ar blasenn !... Pebez c'hoarzadeg, va Doue !...

Hogen, ouspenn mez, Izidor a vage kasoni. Pignat a reas war ar c'hleuz. Azeza a reas a-dreñv eur vodenn gelvez war an deliou sec'h hag ar c'hinvi melenet.

Eno e selle hag e selaoue.

Tost d'ezañ, e govel ar Yuzid, eur morzol a skoe hep ehan war an anneo. Heñ avat, ne gleva nag ar morzol o skei war an anneo, nag ar c'hexeg degaset da houarna o c'hrizinkal an eil d'egile. Ar vombard hag ar biniou o sotal drant war ar blasenn ne lavaran ket.

Mouez ar biniou a dosta. Ar gorollerien o deus kuitaet ar blasenn evit ober, hervez ar c'hiz, eun dañs dirak pep ostaleri. Izidor a c'hourvez, gant aon da veza gwelet. Bremaik en em gavo tud an eured e-tal ostaleri ar Yuzid. Emaint o tont daou-ha-daou, kazel-ha-kazel, gant eur bale kompez, evel ma tere ouz tud pinvidik. Mari Buorz, ar bennhérez tonius, a zo er penn kenta gant he gwaz. Skeudus eo en he c'horkenn neudennet-zour ha gant he zavañjer seiz perlenet. Ar sonerien a zistag eur gavotenn, ha pennhérez ar Gill a goroll laouen en he gloar. Izidor a astenn e benn er vodenn gelvez evit gwelout gwelloc'h.

Ar gorollerien a oa aet adarre er penn all d'ar bourk,

war ar blasenn, hag Izidor a chome gourvezet war ar c'hleuz hag astennet e benn er vodenn gelyez, o sellout hag o selaou. Ar morzol, ehanet eur pennadig, a zeraouas adarre da lopa war an anneo, e govel ar Vuzid. Izidor, avat, ne gleve ket al lopadennou war an anneo. Eun dra bennak a drouzas a-dreñv e gein, er foz. Ober a reas eul lamm. Edo eur yarig o tiskrabat an deliou sec'h... Kemer a reas eur maen hag hen bannas outi... Ha c'hoarzin a reas outañ e-unan o velout ar yarig gloazet o c'hournijal gant eur jilgamm.

An abardaez a oa deut. Izidor n'en doa ket graet e gefridi. Chomet e oa re bell da selaou ar biniou ha da sellout ouz an dañs...

Noz e oa, ha koaniet o doa tud an eured e Landremel, hag heñ a chome bepred kludet war e gleuz... Ar yaouankizou a dremenas e-biou d'ezañ evit mont da Benn-ar-Pont da ambrouga an dud nevez. Kana a raent en hent dou. An noz a oa klouar ha sklaer gant al loar en he c'hann.

Izidor a ziskennas neuze eus e gleuz evit mont da brena kafe hag odivi war ar blasenn. Memet prestik e teuas soñj d'ezañ e oa divezat ober e gefridi ha ne oa

mui exomm er gêr eus ar varc'hadourez kemmennet. Trei a reas en ostaleri ar Vuzid.

— Te an hini eo, Izidor? 'M eus aon out deut da glask ar restachou?

— N'oun ket, a respontas-heñ.

Teurel a reas e vilhed hanter-kant lur war an daol.

— Lakait d'in eur banne rom, emezañ.

Kerkent ha ma voe servijet e oa lonket ar banne.

— Diskenn a ra, Izidor.

— Lakait d'in eur banne all, emezañ, eur banne brasoc'h...

Eun nozvez, aet an holl da gousket ha didrouz Kerevel, Izidor Lanuzel, gourvezet dilhad hag all war e vele, e kraou ar c'hezeg, a savas hep gouzout dare da zen. Teurel a reas evez gant aon he dije gwigouret an nor vras en eur zigeri pe en eur serri. Ar c'hi a zeredas d'ober orbidou d'e vestr pa dremene er porz. Izidor a savas e vaz 'us d'e benn, hag al loen gant eur c'hlemm a lammas en e logell.

Izidor a gemeras hent ar Gili. Al loar a sklerijenne e hent evel ma vije bet penn-deiz. Bale a reas war letonenn ar riblenn, chouket hag aonik. Dirak ar Gili e chomas harpet eur pennadig, c'hoant d'ezañ marteze mont betek an ti ha goulenn digor... En traoñ, e-tal Penn-ar-Pont, dour bras ar stêr a voude en e lamm dreist ar skluz.

Diskenn a reas dre zindan ar saprennou teñval betek

ar prad, hag e heulias ar venodenn a gase dre greiz ar peuri betek ar stêr Avon. Azeza a reas, e gein sko ouz eur vezenn-bupli, hag e selaouas an dour bras o vour-bouilhat en outouigou ar ribl, e-mesk ar c'higidou. Bep ar mare e taole eur sell war ar venodenn a hede ar stêr, hag e c'hortoze.

Goude eun abadenn, e velas eun den o tont penna-benn gant ar stêr. En em guzat a reas a-dreñv eur vezenn. Pa zegouezas an den en e gichen, en em ziskoachas trumm.

— Te, amañ, d'ar mare-mañ ? a lavaras d'ezañ Lorañs ar Gerdevez.

— Me eo Izidor Lanuzel, eus Kerevel, a voe hopet d'ezañ.

— Gouzout a ran. Ma n'eo ket skourmet c'hoaz da benn a-dreñv war ar c'hlazenn c'hleb ?

— Me eo Izidor Lanuzel, a hopas ar paotr evit an eil gwech.

Lorañs ar Gerdevez a droas kein evit kemer gvenodenn ar Gili.

— Lorañs !... a hopas Izidor, dianket.

Mab-kaer ar Gili a zistroas. Kerkent avat, e kouezas a-c'hin, e-harz ar vezenn-bupli, faoutet e benn gant eun taol keuneudenn.

Izidor a sammas ar c'horf semplet hag a vannas anezañ er stêr.

Dre ma heulle gvenodenn ar Gili, e skeudenn ar gerze dirazañ war al letonenn, ha boud ar skluz a leunias an noz difinv. Dindan ar saprennou e chomas a-sav... Klevet en doa, souezet, tost d'ezañ, evel trouz eur vilin o vont en-dro. Selaou a reas... Ne oa nemet lammou e galon en e greiz.

Trei a reas e porz ar Gili. Ne oa ket aet c'hoaz an dud da gousket, rak er gegin e oa goulou war enaou. Teurel a reas eur sell dre ar prenestr. Mari a oa e-tal an tan, o voredi.

Hep goulenn digor, e reas eur voutadenn d'an nor.

— Divezat emañ o tont, eme ar wreg yaouank.

— Me eo ! a lavaras Izidor.

— Te amañ, Izidor, d'ar mare-mañ eus an noz ?

— Me amañ, d'ar mare-mañ eus an noz...

Daoulagad Izidor a oa leun a spont... Mari a grenas he mouez :

— Izidor ?...

— Mari, arabat d'eoc'h dimezi en-dro.

Faint, illegible text visible on the left page of the spread.

Taolenn

Faint, illegible text visible on the right page of the spread, including a table structure.

Pajenn

Kentskrid

Geotenn ar Werc'hez	1
Eur Barr-Avel	9
Yun	17
Mona	31
Gouel ar Sakramant	41
Ar Run-Heol	57
Anna Tregidi	69
Ar Goulenn	79

**Peurvoulet war waskou
an « Dépêche »
e B r e s t
an 31 a viz kerzu 1934
evit
« Skrid ha Skeudenn »**

